

The Diplomatic Interactions Quarterly
Vol. 3, No. 10, Summer 2025, Pp: 117-176
Http: www.dpiq.ir

**Future Studies of the West Asian Regional Security
Order in the Post–Abraham Accords Diplomatic
Context: A Scenario-Based Study Using Peter
Schwartz’s Method**

Mehdi Abbaszadeh Fathabadi¹

Mohammad Javad Khosravi²

(Received: 06/05/2025 - Accepted: 15/07/2025)

DOI: 10.22034/dpiq.2025.545627.1051

Extended Abstract

Introduction

The West Asian region has been undergoing complex and extensive political and geopolitical changes over the past decades. The agreement between the United Arab Emirates and Bahrain with the Zionist regime in 2020, formed with the mediation of the United States and known as the “Abraham Accords,” once again challenged the regional order. This agreement aimed

1. Associate Professor, Political Science Department, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran. (Abbaszadeh@uk.ac.ir)

Orcid Code: <https://orcid.org/0000-0003-1893-2132>

2. M.A Student, Department of Political Science, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran. (Khosravi.mohammadjavad1369@gmail.com)-
Corresponding Author

Orcid Code: <https://orcid.org/0009-0006-6123-8997>

at establishing peace, diplomatic relations, and full normalization between these countries and was later joined by Sudan and Morocco. This occurred while Egypt and Jordan had already established relations with the Zionist regime in 1979 and 1994. Following the US withdrawal from Afghanistan, the end of the self-proclaimed ISIS territorial control in Syria and Iraq, the strengthening of Hezbollah in Lebanon and resistance groups in Palestine, the prospect of ending the war between Saudi Arabia and Yemen, the agreement between Iran and Saudi Arabia and, subsequently, some Persian Gulf states, the implementation of Operation Al-Aqsa Storm and its aftermath, as well as the possibility of an agreement between Iran and Egypt, the likelihood of the collapse of the Sykes–Picot order has increased. These developments once again push the region toward transformation and structural change. The main research question is: What will the future of the West Asian regional order look like after the Abraham Accords?

Methodology

This research employs a futures studies approach based on Peter Schwartz’s scenario planning method. This method consists of several stages. The first stage involves identifying the focal issue and defining possible scenarios, which are categorized into five types: status quo continuation, optimistic future, pessimistic future, catastrophic future, and wildcard/miraculous future. The second stage focuses on identifying key factors and assigning weights to them. The third stage involves determining driving forces that influence these key factors. Driving forces are variables that can accelerate or decelerate developments. The fourth stage examines the level of uncertainty associated with key factors in order to avoid excessive scenario proliferation. The fifth stage involves constructing scenario logic through an impact–influence matrix, in which the intensity of influence is classified as very strong (4), strong (3), moderate (2), weak (1), and negligible (0). The sixth stage is scenario development, and the seventh stage involves scenario evaluation and prioritization.

Results

Based on the survey data, the main driving forces affecting the security order in West Asia after the Abraham Accords are categorized into security–military, economic, and political–diplomatic factors. In the security–military dimension, the possibility of Iran acquiring nuclear weapons was assessed by 81.4% of respondents as having a high or very high impact on the regional balance of power. The security policies of the Zionist regime were similarly evaluated as highly influential by 65.7% of respondents. Operation Al-Aqsa Storm and targeted assassinations were also identified as having a 47.3% probability of high impact. In the economic dimension, the development of trade corridors such as IMEC was identified as having a moderate impact (33.3%) on Iran’s position, while economic cooperation between Persian Gulf states and Israel was seen as highly probable (59.8%). In the political–diplomatic dimension, normalization between Arab states and Israel was associated with a 66.7% probability of increasing Iran’s regional isolation. Meanwhile, intervention by extra-regional powers was assessed as highly significant in the case of the United States (74.1%), while China and Russia were seen as having a moderate impact (46.7%).

Discussion

The analysis of the data using the DEMATEL method indicates that the emerging security order in West Asia has a networked and asymmetric structure. In this structure, certain factors function as driving forces, while others are mainly consequential or dependent variables.

The most significant finding is the central role of strengthened military–security cooperation between the Zionist regime and Arab states (F2). This factor, with the highest net influence and overall importance, occupies the leading position in all DEMATEL indicators and significantly affects the regional balance of power, alliance structures, and security orientations. In contrast, factors such as the development of trade–economic relations (F3) and the strengthening of the resistance axis (F4) play more indirect roles and are largely dependent on broader security developments and strategic decisions by key actors. Their position in the causal diagram confirms their reactive and consequential nature. Notably, intermediate variables such as the formation of an anti-Iran economic bloc (F5) and new political–diplomatic alignments (F6) exhibit near-zero net influence but high overall

importance, indicating that they function as structural intermediaries with both influencing and influenced characteristics.

Conclusion

Based on the findings of this study, the future of the West Asian security order is not moving toward stability or convergence, but rather toward structural fragmentation, persistent insecurity, and intensified power competition over regional order-building. The analysis of driving forces and regional bloc patterns suggests that a fundamental transformation of the security order in West Asia is not realistic in the short term. Among the possible scenarios, the most likely trajectory is the continuation of the status quo.

Keywords: Abraham Accords, Arab States, Regional Order, West Asia, Zionist Regime.

How to Cite: Abbaszadeh Fathabadi, M. and Khosravi, M. (2025). Future Studies of the Regional Security Order in West Asia in the Diplomatic Context after the Abraham Accords: A Study Based on Peter Schwartz's Method. (e236404). Diplomatic Interactions, 3(10), e236404, 117 – 176. doi: 10.22034/dpiq.2025.545627.1051

آینده پژوهی نظم امنیتی منطقه غرب آسیا در فضای دیپلماسی پس از پیمان ابراهیم بر اساس روش پتر شوارتز

مهدی عباسزاده فتح‌آبادی^۱ - محمدجواد خسروی^۲

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۱۶ - تاریخ تصویب: ۱۴۰۴/۰۴/۲۴)

DOI: 10.22034/dpiq.2025.545627.1051

چکیده

تحولات اخیر در منطقه غرب آسیا، به ویژه پس از امضای پیمان ابراهیم، نشانه‌هایی از بازآرایی نظم امنیتی و شکل‌گیری ائتلاف‌های جدید به همراه داشته‌اند. این پژوهش با تمرکز بر پیامدهای این پیمان، تلاش دارد آینده نظم امنیتی منطقه را با تکیه بر روش آینده‌پژوهی و سناریونویسی بررسی کند. پرسش اصلی این است که در پرتو تحولات ناشی از پیمان ابراهیم، چشم‌انداز نظم منطقه‌ای در غرب آسیا چگونه ترسیم می‌شود؟ چارچوب نظری پژوهش بر مبنای نظریه‌های واقع‌گرایانه استوار است و با استفاده از الگوی سناریونویسی پتر شوارتز و روش تحلیلی دیمتل، دیدگاه‌های ۲۷ نفر از کارشناسان و پژوهشگران حوزه روابط بین‌الملل گردآوری و تحلیل شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، پیمان ابراهیم زمینه‌ساز واگرایی بیشتر در منطقه شده و به پیدایش بلوکی نوظهور با محوریت رژیم صهیونیستی و مشارکت برخی دولت‌های عربی انجامیده است. در مقابل، جمهوری اسلامی ایران و گروه‌های همسو با آن، با حفظ راهبرد مقاومت فعال، همچنان در موقعیتی تقابلی با این محور قرار دارند. در میان سناریوهای ترسیم‌شده، تداوم وضعیت موجود به عنوان محتمل‌ترین سناریو شناسایی شد. به این معنا که علی‌رغم تلاش قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای برای شکل‌دهی به نظم مطلوب خود، به دلیل استمرار رقابت‌های ژئوپلیتیکی و هزینه‌های بالای تغییر موازنه قوا، ساختار فعلی با افت‌وخیزهایی به مسیر خود ادامه خواهد داد.

واژگان کلیدی: غرب آسیا، پیمان ابراهیم، نظم منطقه‌ای، رژیم صهیونیستی، کشورهای عربی

۱. دانشیار روابط بین‌الملل گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و الهیات، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران
(Abbaszadeh@uk.ac.ir)

Orcid Code: <https://orcid.org/0000-0003-1893-2132>

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد دیپلماسی و سازمان‌های بین‌المللی، دانشکده حقوق و الهیات، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران
(Khosravi.mohammadjavad1369@gmail.com) - نویسنده مسئول

Orcid Code: <https://orcid.org/0009-0006-6123-8997>

۱. مقدمه

پیمان ابراهیم که در سال ۲۰۲۰ با وساطت رئیس جمهور وقت آمریکا، دونالد ترامپ، میان برخی کشورهای عربی و اسرائیل منعقد شد به عنوان نقطه عطفی در تحولات امنیتی منطقه‌ای محسوب می‌شود. این توافق تلاشی برای تغییر نظم امنیتی منطقه به حساب می‌آید که موجب تغییرات عمده در الگوهای سنتی تعاملات میان کشورهای عرب منطقه و رژیم صهیونیستی شد و به دنبال آن، الگوهای همکاری امنیتی، سیاسی، فناوری و اقتصادی توسعه یافت. این پیمان به نوعی نقشه جدیدی از آرایش قدرت در منطقه ترسیم کرد و روند همگرایی امنیتی میان رژیم صهیونیستی و برخی از کشورهای شورای همکاری خلیج فارس را تسریع کرد. برخلاف توافقات قبلی که بر حل و فصل منازعات از طریق مذاکره تأکید داشتند، این پیمان نوعی واقع‌گرایی استراتژیک را منعکس می‌کند که در آن کشورهای عربی و اسرائیل، به جای درگیری‌های سیاسی، به دنبال همکاری‌های اقتصادی و امنیتی هستند. این معاهده را می‌توان در راستای دکترین صلح در ازای صلح تبیین نمود که ابتکار صلح عربی سال ۲۰۰۲ را بی‌اثر نموده و پیش شرط صلح بین فلسطین و رژیم صهیونیستی را عادی سازی روابط کشورهای عربی قرار داد (به جای مساله صلح در ازای زمین) (صفایی، ۱۴۰۱: ۱۰).

این پیمان، پیمان برقراری صلح، برقراری روابط دیپلماتیک و عادی سازی کامل روابط بین اسرائیل و امارات متحده عربی و بحرین بود که بعدها سودان و مراکش نیز به این کشورها پیوستند. این در حالی بود که مصر و اردن نیز در سال‌های ۱۹۷۹ و ۱۹۹۴ اقدام به برقراری روابط با رژیم صهیونیستی نموده بودند. پیمان ابراهیم و موضوع عادی سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی بار دیگر این منطقه را به سمت تغییر و دگرگونی به پیش می‌برد. می‌توان این گونه بیان کرد که هدف نهایی از انعقاد این پیمان، تسلط و کنترل بر ایران و سایر هم‌پیمانان منطقه‌ای آن که در اصطلاح به آن‌ها جبهه مقاومت می‌گویند، است تا از این رهگذر بتوان نظم منطقه‌ای با محوریت آمریکا را اجرا کرد یکی از پیامدهای اساسی پیمان ابراهیم، تشدید رقابت دائمی برای کسب هژمونی در سطوح منطقه‌ای و جهانی است. از آنجا که دستیابی به چنین جایگاهی برای تمامی بازیگران منطقه‌ای و

بین‌المللی مقدور نیست، دولت‌ها ناگزیر به کارگیری راهبردهایی هستند که بتوانند برتری نسبی خود را نسبت به رقبای و دشمنان ارتقا داده و به سطحی از امنیت نسبی در مقایسه با دیگران دست یابند. نبود یک بازیگر هژمون در منطقه و در عین حال وجود تقابل‌های عمیق ایدئولوژیک، نژادی، مذهبی، تاریخی و سرزمینی، موجب شده است تا کشورها به منظور تأمین نسبی امنیت خود، به ایجاد مجموعه‌ای از اتحادها و ائتلاف‌ها با بازیگران مختلف از سطح فروملی تا سطح جهانی روی آورند. در این میان، پیمان ابراهیم جدیدترین نمونه از ائتلاف‌سازی‌های منطقه‌ای به‌شمار می‌آید که بستر نزدیکی و همکاری میان کشورهای عربی و رژیم صهیونیستی - به‌عنوان دشمنان تاریخی - را فراهم ساخته است. با وجود ابعاد وسیع این پیمان، اصلی‌ترین جنبه‌ای که جمهوری اسلامی ایران را تحت تأثیر قرار داده، پیامدهای امنیتی آن است. این پیمان نه تنها در راستای تدوین یک دکترین معکوس از سوی رژیم صهیونیستی قابل تحلیل است، بلکه نقطه عطفی در تحول الگوهای اتحادهای منطقه‌ای نیز محسوب می‌شود. تداوم، تعمیق و گسترش این پیمان در آینده می‌تواند ساختار معادلات سنتی خاورمیانه را دگرگون ساخته و به ایجاد یک صف‌بندی جدید میان جبهه عربی-عبری در برابر محور ایرانی-شیعی منجر شود (ترکاشوند و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۰-۹).

اهمیت و ضرورت پژوهش: با عنایت به اینکه منطقه غرب آسیا، به دلایل مختلف سیاسی، اقتصادی، امنیتی و... یکی از مهم‌ترین و پرتنش‌ترین مناطق حال حاضر در جهان به‌حساب می‌آید که هرگونه تغییر در شرایط حاکم بر آن، می‌تواند جهان را در معرض تحولات سریع و پیچیده قرار دهد. همچنین به دلیل واقع شدن کشورمان در این منطقه، تحولات آن بر وضعیت سیاسی، امنیتی، اقتصادی و اجتماعی ایران تأثیرگذار است. پژوهش حاضر دارای ضرورت کاربردی است. در این پژوهش سعی می‌شود با بررسی چالش‌هایی که پس از انعقاد پیمان ابراهیم به وجود آمده است، علاوه بر ارائه درک و شناخت بیشتر از ژئوپلیتیک منطقه، با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی، سعی در پیش‌بینی

تحولات آینده نموده و در حد مقدمات، نسبت به تدوین و پیشنهاد راهبردهای مناسب، نوآورانه و معقول برای تامین منافع و اهداف ملی در مواجهه با این تحولات اقدام نماید.

اهداف پژوهش: اهداف این پژوهش را می‌توان به دو دسته اهداف نظری و عملی تقسیم‌بندی کرد. برخی از محققین و پژوهشگران معتقدند پیمان ابراهیم به‌عنوان یک توافق چندجانبه می‌تواند زمینه شروع یک دوره جدید در روابط منطقه‌ای را به وجود آورد و بدین ترتیب تعاملات سیاسی و دیپلماتیک بین کشورهای منطقه را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین اجرای این پیمان می‌تواند الگوهای امنیتی موجود در منطقه را تحت تأثیر قرار داده و به شکل جدیدی بازتعریف نماید؛ بنابراین هدف اصلی از این پژوهش تبیین و تحلیل نظم آینده منطقه غرب آسیا پس از پیمان ابراهیم است. از سوی دیگر به لحاظ عملی و کاربردی این پژوهش تلاش می‌کند با بهره‌گیری از روش آینده‌پژوهی به بررسی و پیش‌بینی نظم منطقه غرب آسیا پس از پیمان ابراهیم بپردازد و الگوها و راهبردهایی را برای مقابله با چالش‌های امنیتی جدید این منطقه ارائه دهد و به یافتن جایگاه جمهوری اسلامی ایران کمک کند.

سؤال اصلی این پژوهش این است که: آینده نظم منطقه‌ای غرب آسیا پس از انعقاد توافقنامه پیمان ابراهیم چگونه خواهد بود؟

۱- بررسی ادبیات پژوهش

تاکنون درباره موضوع نظم منطقه‌ای در غرب آسیا پس از پیمان ابراهیم پژوهش‌هایی انجام گرفته است که در این قسمت قصد بررسی آن‌ها را داریم. آقاجانی و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله‌ای تحت عنوان «پیمان ابراهیم، کنش فعال ایران در غرب آسیا و مداخله فرامنطقه‌ای ایالات متحده» به ریشه‌یابی عوامل مؤثر در تشکیل این پیمان، تحلیل پدیده ترامپسیسم، پیش‌بینی آینده پیمان ابراهیم و تأثیر آن بر امنیت منطقه غرب آسیا می‌پردازند. در مقاله‌ای دیگر، با عنوان «ایالات متحده و مهار کنشگری منطقه‌ای ایران در پرتو توافق ابراهیم»، نجفی و زیبایی (۱۴۰۲) بحث می‌کنند که آمریکا، در سال ۲۰۲۰ با استفاده از

روابط نزدیک سیاسی و مالی که با طرفین این پیمان داشت، توانست این کشورها را در چارچوب سیاست خود مبنی بر توازن بخشی در برابر ایران تقویت نماید.

در مقاله‌ای با عنوان «پیمان ابراهیم و معادلات امنیتی خاورمیانه»، هاشمی موحد (۱۴۰۱) به دنبال یافتن نقش و اثرگذاری پیمان ابراهیم بر معادلات امنیت اقتصادی منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا است. عرب‌پور و همکاران (۱۴۰۱) اثر پژوهشی با عنوان «آینده پژوهی ائتلاف عبری عربی و سناریوی محتمل اثرات آن بر امنیت ملی ج.ا. ایران» گردآوری کرده‌اند که در آن به دنبال کشف و بررسی محتمل‌ترین اثر ائتلاف عبری-عربی بر امنیت ملی ج.ا. ایران هستند. نتیجه‌ای که در پایان این پژوهش حاصل شده و بر اساس پیشران‌های موجود و عدم قطعیت‌های به دست آمده از احتمال بالایی برخوردار است، سناریوی «ائتلاف شوم» است.

از آثار لاتین نوشته شده در مورد موضوع نیز به این موارد می‌توان اشاره کرد: لیندسی بینستد (2023) در مقاله خود با عنوان «جامعه مدنی، ناامنی و حمایت عربی از عادی‌سازی روابط با اسرائیل: زمینه‌ساز پیمان ابراهیم»، به بررسی زمینه‌های شکل‌گیری این پیمان می‌پردازد. نویسنده معتقد است با وجود اینکه این توافق در بین دولت‌های امضاکننده همراهی قابل توجهی را کسب کرده، اما در بین ملت‌های منطقه غیرقابل قبول واقع شده است. همچنین یی بوون (2021) در مقاله‌ای تحت عنوان «عوامل تسهیل‌کننده پیمان ابراهیم»، عوامل مهم مؤثر بر امضای پیمان ابراهیم را بررسی می‌کند. از نظر نویسنده باوجود اینکه این پیمان منافع اقتصادی و سیاسی بسیاری برای طرفین به همراه دارد، اما به دلیل اینکه در بین ملت‌ها و سایر کشورهای منطقه مورد پذیرش قرار نگرفته است، تعارضاتی را نیز به وجود می‌آورد که آورده‌های آن را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد.

با احترام به کلیه پژوهش‌گران و تلاش‌های آنها در راستای تدوین پژوهش‌های یاد شده لازم است به نقاط ضعف و کمبودهای این پژوهش‌ها اشاره گردد تا از این رهگذر نقاط قوت پژوهش حاضر مشخص گردد. با وجود غنای مطالعات پیشین، سه شکاف عمده در ادبیات موضوع قابل شناسایی است: ۱- عدم بهره‌گیری از روش‌های کمی شده شبکه‌ای برای تحلیل روابط علی ۲- تمرکز بر علل شکل‌گیری پیمان و غفلت از تحلیل سیستماتیک

پیامدهای ساختاری ۳- عدم تلفیق چارچوب‌های نظری کلاسیک با رویکردهای نوین شبکه‌ای

در این پژوهش با آگاهی از دستاوردها و محدودیت‌های مطالعات پیشین، سعی شد تا در سه شاخه زیر پژوهش متمایزی ارائه گردد:

الف) نوآوری روش شناختی:

- تلفیق روش کیفی سناریونویسی شوارتز با تکنیک کمی دیمتل
- ارائه مدل علی کمی شده از روابط بین عوامل مؤثر
- امکان سنجش دقیق شدت و جهت تأثیرات متقابل

ب) نوآوری تحلیلی:

- گذر از تحلیل‌های تک‌عاملی به تحلیل شبکه‌ای نظام‌مند
- شناسایی عوامل کلیدی بر اساس شاخص‌های عینی (D+R) و (D-R)
- ارائه سناریوهای مبتنی بر مدل کمی به جای سناریوهای صرفاً کیفی

ج) نوآوری نظری:

- تلفیق نظریه مجموعه امنیتی بوزان با رویکرد شبکه‌ای در مطالعات امنیت منطقه‌ای
- ارائه چارچوب تحلیلی برای درک پویایی‌های پیچیده نظم منطقه‌ای

۲- مبانی نظری:

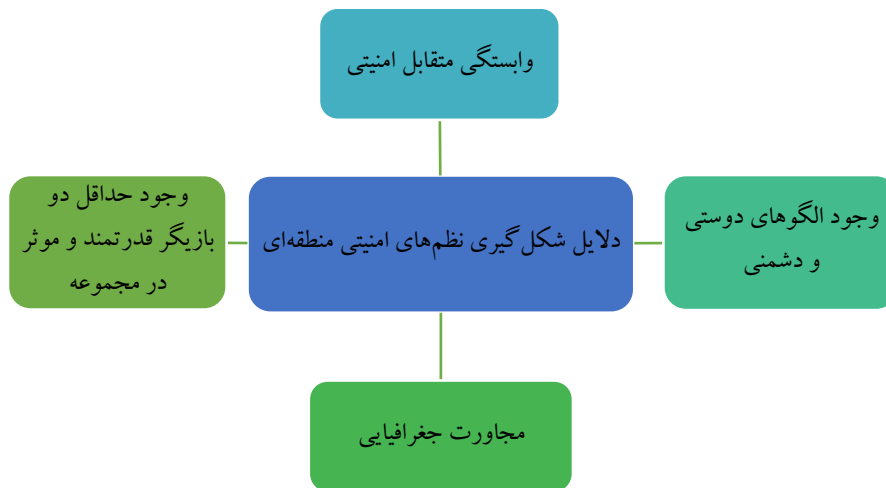
نظریه واقع‌گرایی مکاتب مختلفی در درون خود جای داده است، اما وجه اشتراک تمامی آن‌ها این است که دولت‌ها را بازیگران اصلی در امور جهانی می‌دانند و تأکید می‌کنند که آن‌ها در یک نظم اجتماعی آنارشیک هم‌زیستی دارند. در این نظم هیچ مرجع مرکزی و قدرت برتری برای محافظت از آن‌ها در برابر سایر قدرت‌ها وجود ندارد. در نتیجه، نظریه‌های واقع‌گرایانه، ناامنی دولت‌ها را مشکل اصلی در روابط بین‌الملل می‌دانند. به‌طور خلاصه، واقع‌گرایی نظام بین‌الملل را به‌عنوان قلمرویی ترسیم می‌کند که در آن «خودیاری» انگیزه اصلی است. دولت‌ها باید امنیت خود را تأمین کنند؛ زیرا نمی‌توانند به هیچ بازیگر دیگری برای انجام این کار اتکا کنند. به‌طور کلی، تئوری‌های واقع‌گرایانه

«امنیت» را به عنوان امنیت دولت تعریف می کنند و تأکید خاصی بر حفظ تمامیت ارضی دولت و امنیت فیزیکی ساکنان آن دارند (Walt, 1991:218).

از منظر واقع گرایی، نظم امنیتی منطقه ای اساساً بر اساس رفتارها و منافع دولت هایی شکل می گیرد که به دنبال بیشینه ساختن قدرت و امنیت خود در یک نظام بین المللی آنارشیک هستند. در نتیجه، واقع گرایان استدلال می کنند که نظم امنیتی منطقه ای با توازن قوا مشخص می شود، جایی که دولت ها اتحادهایی تشکیل می دهند و برای دستیابی به دستاوردهای نسبی برای مقابله با قدرت رقبای بالقوه رقابت می کنند (Linklater & Suganami, 2006:79). شکل گیری ساختار منطقه گرایی ویژگی نظام بین الملل پس از جنگ سرد است. پس از پایان جنگ سرد، سطح منطقه ای به عنوان عرصه ای مهم برای منازعات و همکاری ها برجسته شد (کاتزنشتاین، ۱۳۹۹: ۲۳-۱۷). این تحول بر اساس دو فرض اصلی استوار است: کاهش نفوذ قدرت های جهانی در مناطق مختلف و کاهش تمایل قدرت های بزرگ به درگیری نظامی مستقیم. این امر به دولت های منطقه ای اجازه داد تا روابط سیاسی و نظامی خود را با استقلال بیشتر و بدون مداخله شدید ابرقدرت ها مدیریت کنند. این وضعیت تا رویدادهای ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ ادامه یافت، اما حملات تروریستی و متعاقب آن حمله نظامی ایالات متحده به افغانستان و عراق موجب تغییراتی در این الگو شد. در واقع، ساختار منطقه گرایی مفهومی است که هر دو بعد نئورئالیستی و جهان گرایی را در بردارد، اما تأکید آن بیشتر بر تحلیل در سطح منطقه ای است تا در سطح کلان بین المللی (Buzan & Weaver, 2003: 17). در دوران پس از جنگ سرد، مجموعه های امنیتی منطقه ای در مناطق جهان سوم مانند جنوب شرق آسیا، خاورمیانه و جنوب آفریقا با تکیه بر رقابت های بین دولت ها شکل گرفتند (Santini, 2017: 99-101).

ابداع مفهوم «مجموعه های امنیتی منطقه ای» با هدف تمرکز بر سطح منطقه ای به عنوان مناسب ترین سطح برای تحلیل های امنیتی انجام شد (متقی و معینی، ۱۴۰۲: ۵۹-۵۱). در سطح منطقه ای، دولت ها و واحدهای دیگر به اندازه ای به هم نزدیک هستند که نمی توان امنیت آن ها را به طور جداگانه مورد بررسی قرار داد. در نتیجه، تحلیل پویای امنیتی

منطقه‌ای که در محل تقاطع امنیت جهانی و ملی شکل می‌گیرد، اهمیت بسیاری دارد (Buzan, 1983: 16). مجموعه‌های امنیتی شامل «مجموعه‌ای از واحدها» می‌شوند که در آن‌ها فرآیندهای امنیتی سازی و غیرامنیتی سازی چنان به هم گره خورده‌اند که مشکلات امنیتی آن‌ها نمی‌توانند به صورت مستقل از هم تحلیل شوند. این به معنای آن است که امنیت هر یک از بازیگران، چه دولت‌ها و چه دیگر بازیگران مانند سازمان‌های بین‌المللی، نهادهای مدنی یا گروه‌های غیردولتی، درهم‌تنیده است و تنها با درک جامع از این ارتباطات می‌توان به تحلیل صحیح از پویای امنیتی منطقه‌ای دست یافت (بوزان و ویور، ۱۳۹۲: ۴۵-۵۳). در این الگو، وابستگی متقابل امنیتی میان دولت‌های درون یک مجموعه بسیار شدیدتر از وابستگی متقابل امنیتی میان دولت‌های داخل و خارج از آن مجموعه است (والت، ۱۴۰۲: ۲۷۶-۲۷۷). الگوی دوستی و دشمنی میان دولت‌ها زمانی به بهترین شکل قابل درک است که تحلیل از سطح منطقه‌ای آغاز شود و درعین حال بازیگران جهانی و متغیرهای داخلی نیز مورد توجه قرار گیرند.

شکل شماره ۱: دلایل شکل‌گیری نظم‌های امنیتی منطقه‌ای

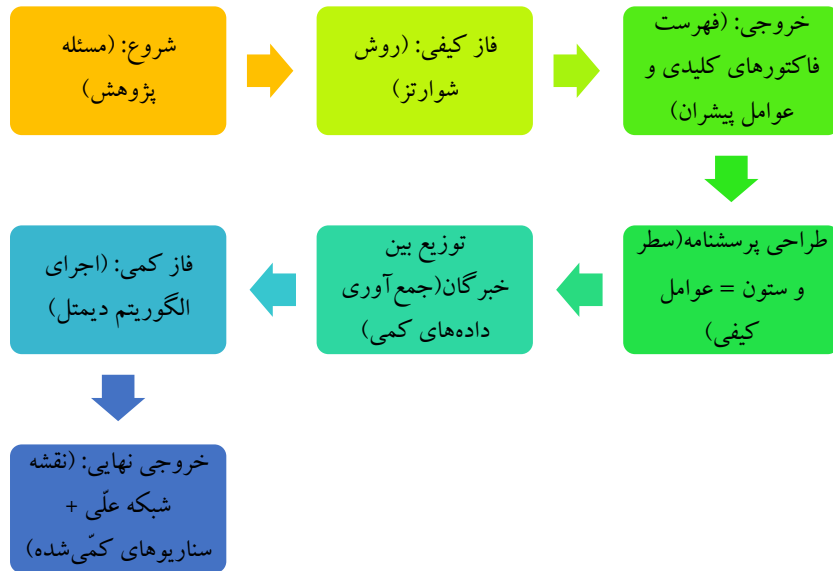
منبع: بوزان، ۱۳۹۲: ۱۸۸-۲۰۲

مناسب برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات در زمینه موضوعات مختلف و مرتبط با حوزه مطالعاتی مد نظر و نیز یافتن شیوه و مدلی کارآمد برای تجزیه و تحلیل این داده‌هاست. روش مورد نظر در پژوهش حاضر روش مصاحبه محور بر اساس مدل دلفی است که دستیابی به تحلیل‌های کمی و آینده محور با استفاده از آراء متخصصان در زمینه ابعاد مختلف یک موضوع است (تیشه یار، ۱۳۹۱: ۱۳۶).

این پژوهش با استفاده از روش آینده پژوهی بر مبنای سناریونویسی پیترو شوارتز (۱۳۸۶) انجام می‌شود. این شیوه مراحل گوناگونی دارد که در ذیل به آن‌ها اشاره شده و درباره آن‌ها توضیحاتی ارائه می‌گردد. مرحله اول: مشخص کردن موضوع اصلی سناریو. منظور از سناریوهای ممکن، سناریوهای هستند که امکان تحقق و وقوع بیشتری دارند. بر این اساس می‌توان سناریوها را در پنج قالب ۱- تداوم وضع موجود (وضعیت فعلی) ۲- آینده خوب (بهبتر شدن وضع موجود) ۳- آینده بد (بدتر شدن وضع موجود) ۴- آینده فاجعه‌بار (وضعیت بد غیرقابل تصور) ۵- آینده معجزه گونه (وضعیت خوب غیرقابل تصور) تقسیم‌بندی کرد. مرحله دوم: مشخص کردن فاکتورهای کلیدی برای هر سناریو و مرحله سوم: مشخص کردن نیروهای پیشران. وزن‌دهی به آن‌ها بر مبنای عدد ۱۰۰. پیشران‌ها موضوعاتی هستند که می‌توانند فاکتورهای کلیدی را تحت تأثیر قرار داده و سرعت وقوع رویدادی را سریع‌تر یا کندتر از زمان واقعی نمایند. لازم به توضیح است که فرآیند شناسایی و انتخاب فاکتورهای کلیدی و نیروهای پیشران نیز حاصل سه عامل مطالعه ادبیات موضوع، استخراج عوامل از داده‌ها و واقعیت‌های میدانی و اجماع نخبگانی می‌باشد. برای هر یک از فاکتورهای کلیدی فهرست شده در مرحله دوم اقدام به شناسایی نیروهای پیشران مؤثر بر آن‌ها می‌کنیم و اقدام به تهیه و تکمیل ماتریس میزان ارتباط و تأثیر نیروهای پیشران بر فاکتورهای کلیدی به صورت کمی و دقیق می‌نماییم. هنگامی که کل خانه‌های ماتریس با استفاده از روش دلفی تکمیل شد، با جمع زدن اعداد مندرج در هر یک از ردیف‌های مربوط به نیروهای پیشران می‌توان به اهمیت هر یک از آن‌ها به صورت کمی پی برد. مرحله چهارم: تعیین میزان عدم قطعیت فاکتورهای کلیدی. تعیین عدم قطعیت پیشران‌ها و اولویت‌بندی فاکتورهای کلیدی باعث جلوگیری از تعدد

بیش از حد سناریوها می‌شوند. میزان عدم قطعیت بر اساس «فاکتور درصد وقوع» تعیین می‌شود. بدین روش که از ۲۵ تا ۷۵ (درصد) را عدم قطعیت کلیدی و خارج از این محدوده را تقریباً قطعی فرض می‌کنیم. مرحله پنجم: شناسایی و تعیین منطق سناریو. برای یک سناریو، به تعداد نیروهای پیشران (همه فاکتورهای کلیدی) بایستی ماتریس اثرگذاری و اثرپذیری نیروهای پیشران تهیه شود. میزان این تأثیرها در پنج وضعیت بسیار قوی (۴)، قوی (۳)، متوسط (۲)، ضعیف (۱) و بی‌اثر (۰) تقسیم‌بندی می‌شوند. مرحله ششم: سناریونویسی. در این مرحله عملیات جمع اوزان مؤثر فاکتورهای کلیدی را برای همه سناریوهای طرح‌ریزی شده انجام می‌دهیم تا اوزان احتمال وقوع سناریوها تعیین شود برای یک سناریو، به تعداد نیروهای پیشران (همه فاکتورهای کلیدی) بایستی ماتریس اثرگذاری و اثرپذیری نیروهای پیشران تهیه شود. میزان این تأثیرها در پنج وضعیت بسیار قوی (۴)، قوی (۳)، متوسط (۲)، ضعیف (۱) و بی‌اثر (۰) تقسیم‌بندی می‌شوند. و مرحله هفتم: بررسی و اولویت‌بندی سناریوها.

پس از تکمیل مراحل کیفی روش شوارتز و شناسایی فاکتورهای کلیدی و نیروهای پیشران این سؤال کلیدی مطرح شد که: این عوامل چگونه و با چه شدتی می‌توانند بر یکدیگر تأثیر بگذارند؟ برای پاسخ به این سؤال، نیاز به یک ابزار کمی برای سنجش این روابط پیچیده داشتیم. بنابراین، خروجی مرحله کیفی (فهرست فاکتورهای کلیدی و نیروهای پیشران) مستقیماً به عنوان پایه و اساس مرحله کمی در نظر گرفته شد. بر این اساس، یک پرسشنامه استاندارد برای تکنیک دیمتل طراحی کردیم که در آن، از جامعه آماری مد نظر که با معیارهایی مانند تجربه، تخصص انتخاب شده بودند، خواستیم تا میزان تأثیر مستقیم هر عامل را بر دیگری، در یک مقیاس قضاوتی صفر (بی‌اثر) تا چهار (تأثیر بسیار قوی) ارزیابی کنند. بنابراین تلاش شد پرسشنامه‌ای طراحی شود که بتواند رابطه بین عوامل کیفی (کشف عوامل و سناریوها) و عوامل کمی (سنجش وزن و رابطه این عوامل) را به خوبی به نمایش بگذارد و این امکان را فراهم کند تا نظرات کارشناسی را در یک مدل شبکه‌ای علی و کمی شده جمع‌آوری کنیم. مراحل بالا را به صورت خلاصه می‌توان به صورت زیر به نمایش گذاشت.

شکل شماره ۲: الگوی روش شناختی

۴- نظم امنیتی غرب آسیا پس از پیمان ابراهیم ۲۰۲۰

پیمان ابراهیم که در سال ۲۰۲۰ با وساطت رئیس جمهور وقت آمریکا، دونالد ترامپ، میان برخی کشورهای عربی و اسرائیل منعقد شد، به عنوان نقطه عطفی در تحولات امنیتی منطقه‌ای محسوب می‌شود. این توافق تلاشی برای تغییر نظم امنیتی منطقه به حساب می‌آید که موجب تغییرات عمده در الگوهای سنتی تعاملات میان کشورهای عرب منطقه و رژیم صهیونیستی شد و به دنبال آن، الگوهای همکاری امنیتی، سیاسی، فناوری و اقتصادی توسعه یافت. این پیمان به نوعی نقشه جدیدی از آرایش قدرت در منطقه ترسیم کرد و روند همگرایی امنیتی میان رژیم صهیونیستی و برخی از کشورهای شورای همکاری خلیج فارس را تسریع کرد.

یکی از پیامدهای اساسی پیمان ابراهیم، تشدید رقابت دائمی برای کسب هژمونی در سطوح منطقه‌ای و جهانی است. از منظر نظریه واقع گرایی از آنجا که دستیابی به چنین جایگاهی برای تمامی بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی مقدور نیست، دولت‌ها ناگزیر از به کارگیری راهبردهایی هستند که بتوانند برتری نسبی خود را نسبت به رقبا و دشمنان ارتقا

داده و به سطحی از امنیت نسبی در مقایسه با دیگران دست یابند. نبود یک بازیگر هژمون در منطقه و در عین حال وجود تقابل های عمیق ایدئولوژیک، نژادی، مذهبی، تاریخی و سرزمینی، موجب شده است تا کشورها به منظور تأمین نسبی امنیت خود، به ایجاد مجموعه ای از اتحادها و ائتلاف ها با بازیگران مختلف از سطح فروملی تا سطح جهانی روی آورند (ترکاشوند و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۰-۹).

پیش از شکل گیری پیمان ابراهیم، معادلات سنتی خاورمیانه بر اساس تقابل تاریخی میان اعراب و رژیم صهیونیستی تعریف شده بود. این وضعیت در عمل، نوعی حائل ایمن میان جمهوری اسلامی ایران و اسرائیل ایجاد کرده بود که امکان شکل گیری اتحاد راهبردی میان آن ها را منتفی می ساخت. اما اکنون با پیوستن کشورهای عربی به جبهه عبری، این پیمان عملاً منجر به تضعیف موازنه قدرت به نفع تهران و تقویت موضع رژیم صهیونیستی شده است. از دیگر پیامدهای راهبردی این پیمان، افزایش اصطکاک و تقابل منطقه ای میان ایران و رژیم صهیونیستی است. اگرچه جمهوری اسلامی ایران به پشتوانه محور مقاومت موفق شده است به مرزهای شمالی این رژیم نفوذ یابد، اما حضور رسمی و مستقیم رژیم صهیونیستی در مرزهای جنوبی ایران تا پیش از این بسیار محدود بود. اکنون اما با نفوذ روزافزون رژیم به مناطق جنوبی ایران از طریق حضور در امارات، بحرین و حتی جمهوری آذربایجان و کردستان عراق، معادلات امنیتی منطقه به طور جدی دستخوش تغییر شده است (آدمی و رسولی، ۱۴۰۴: ۲۰۵-۲۰۱).

به منظور جمع آوری داده های مورد نیاز برای رسیدن به اهداف پژوهش در مرحله اول اقدام به طراحی پرسش نامه به صورت کمی نمودیم. بدین منظور پس از مشورت با سه تن از اساتید، نسبت به تهیه پیش نویس پرسش نامه اقدام گردید. پس از تطبیق متغیرهای مورد نظر در موضوع پژوهش با سوالات پرسشنامه و انجام اصلاحات لازم، پیش نویس تهیه شده اعتبارسنجی شده و از نظر روایی مورد بررسی قرار گرفت و به تایید نهایی رسید. لازم به گفتن است که پرسش نامه نهایی به صورت آنلاین در اختیار جامعه آماری قرار گرفته تا نسبت به تکمیل آن اقدام نمایند.

سوالات در قالب ۴ پیشران امنیتی-نظامی (۴ سوال) اقتصادی (۲ سوال) سیاسی (۴ سوال) و اجتماعی-فرهنگی (۲ سوال) طراحی شد. همچنین از پاسخ‌دهندگان در خصوص احتمال تحقق ۵ سناریو سوال پرسیده شد. برای پاسخ به سوال‌ها از مقیاس لیکرت ۵ طیفی استفاده شده است. طیف گزینه‌های پاسخ‌گویی از خیلی کم (عدد ۱) کم (عدد ۲) متوسط (عدد ۳) زیاد (عدد ۴) و خیلی زیاد (عدد ۵) تشکیل شده است.

جامعه آماری که اقدام به پاسخ‌گویی به سوال‌ها کردند عبارت‌اند از ۲۷ نفر از متخصصین حوزه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل شامل اعضای محترم هیئت علمی دانشگاه‌ها با مرتبه علمی استادیار (۱۵ نفر)، دانشیار (۳ نفر) و استاد (۱ نفر) و کارشناس‌ها و پژوهش‌گران موسسه‌های تحقیقاتی و اندیشکده‌های سراسر کشور (۸ نفر) می‌باشند. با توجه به اینکه کلیه پاسخ‌دهندگان در این حوزه دارای تخصص و تجربه هستند نتایج حاصله از اعتبار بالایی برخوردار است. هرچند حجم کم نمونه یکی از محدودیت‌های پژوهش بوده و به دلیل عدم استفاده از نگرش‌های صاحب‌نظران و پژوهشگران بین‌المللی احتمال سوگیری و جانبداری را نمی‌توان انکار کرد. البته اشاره به این موضوع نیز لازم است که در پژوهش‌های آینده پژوهی که از تکنیک‌های قضاوت خبرگان (مانند دلفی و دیمتل) استفاده می‌کنند، معیار اصلی برای تعیین حجم نمونه «کفایت تخصصی» و نه «تعداد آماری» است. در این گونه مطالعات، نمونه‌گیری به صورت هدفمند انجام می‌شود و تمرکز بر شناسایی و جلب مشارکت افرادی است که از بیشترین دانش و تجربه عملی در حوزه موضوع برخوردارند. با در نظر گرفتن این معیارها، جامعه آماری این پژوهش به صورت ذاتی محدود و نخبه می‌باشد و نمونه نهایی این پژوهش، شامل چهره‌های دانشگاهی و کارشناسی خبره در این حوزه است که امکان دسترسی و جلب همکاری آنان فراهم گردید. به منظور آزمون پایایی پرسشنامه نیز از ضریب توافق کندال استفاده شده است که مقدار این ضریب عبارتست از (۰.۷۲) که نشان دهنده توافق «خوب» بین خبرگان است. همچنین از نظر سطح معناداری نتایج در سطح «معنادار» ارزیابی می‌گردد. ($0.01 > 0.03$) در این زمینه توجه به این نکته ضروری است که با توجه به ماهیت پرسشنامه دیمتل که بر اساس مقایسات زوجی مستقل طراحی شده، محاسبه آلفای کرونباخ (که بر همسانی درونی

آیتم‌ها استوار است) معیار مناسبی برای سنجش پایایی نیست و استفاده از ضریب توافق کندال نتیجه مطلوب‌تری به دنبال دارد.

به منظور بررسی پایایی و مقاومت مدل دیمتل در پژوهش حاضر، آزمون حساسیت تک پارامتری با اعمال تغییرات سیستماتیک $\pm 10\%$ بر ماتریس رابطه اولیه و بررسی تأثیر آن بر رتبه‌بندی نهایی عوامل انجام شد. برای اجرای این آزمون ماتریس پایه تشکیل شده (ماتریس میانگین اولیه از داده‌های خام) سپس سناریوهای حساسیت نیز به ترتیب ذیل تعریف گردید:

- سناریو ۱ (افزایش 10%): افزایش کلیه مقادیر ماتریس به میزان 10%
- سناریو ۲ (کاهش 10%): کاهش کلیه مقادیر ماتریس به میزان 10%
- سناریو ۳ (تغییرات تصادفی): اعمال تغییرات تصادفی $\pm 10\%$ به مقادیر

نتایج نشان می‌دهد مدل از ثبات ساختاری بالایی برخوردار بوده و 75% عوامل (۹ عامل) در برابر تغییرات مقاوم و 25% عوامل (۳ عامل) نیز تغییرات جزئی (جابه‌جایی حداکثر یک پایه‌ای) داشتند. عوامل با ثبات بالا عبارت هستند از زیر مجموعه پیشران‌های امنیتی و نظامی، پیشران اقتصادی و پیشران‌های سیاسی و دیپلماتیک. عوامل با تغییرات جزئی نیز عبارت هستند از عوامل زیر مجموعه پیشران‌های اجتماعی فرهنگی. عوامل شناسایی شده به عنوان عوامل کلیدی در مدل پایه نیز در تمامی سناریوها باقی ماندند. در نتیجه با استناد به یافته‌های گزارش آزمون حساسیت می‌توان نتیجه گرفت که: مدل دیمتل ارائه شده از پایایی و قابلیت اعتماد بالایی برخوردار است. همچنین نتایج در برابر نوسانات جزئی در داده‌های ورودی مقاوم هستند و عوامل کلیدی تحت تأثیر تغییرات $\pm 10\%$ قرار نمی‌گیرند. محدوده سنی پاسخ‌دهندگان نیز عبارت است از: ۱۱ نفر از پاسخ‌دهندگان در بازه سنی ۳۰-۳۵ سال، ۵ نفر در بازه زمانی ۴۰-۳۵ سال و ۱۱ نفر نیز سن بیشتر از ۴۰ سال دارند. پس از تکمیل پرسش‌نامه طراحی شده، داده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از نرم افزارهای آماری (SPSS) تجزیه و تحلیل شده است و با استفاده از روش دیمتل روابط علی و معلولی بین داده‌های به دست آمده مشخص گردیده است. روش دیمتل یکی از رویکردهای تحلیلی در حوزه تصمیم‌گیری چندمعیاره و آینده‌پژوهی است که با هدف

شناخت روابط علی و معلولی میان متغیرهای مؤثر در یک نظام پیچیده به کار گرفته می‌شود. این روش با بهره‌گیری از قضاوت خبرگان، میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری عوامل را مشخص کرده و به پژوهشگر امکان می‌دهد تا ساختار شبکه‌ای روابط میان آن‌ها را ترسیم کند. در نتیجه، دیمتل به شناسایی عوامل کلیدی و راهبردی در پژوهش مورد مطالعه کمک کرده و درک عمیق‌تری از پویایی‌های درونی آن فراهم می‌سازد.

گزارش ۱: تأثیر دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای بر نظم امنیتی منطقه غرب آسیا

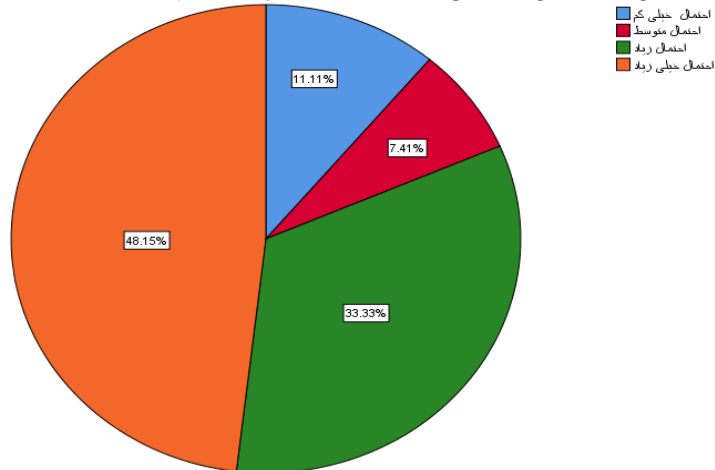
تجزیه و تحلیل پاسخ‌ها به این پرسش نشان می‌دهد که دستیابی جمهوری اسلامی ایران به سلاح هسته‌ای تا چه حد بر نظم منطقه غرب آسیا تأثیر خواهد گذاشت. از ۲۷ پاسخ معتبر (۲۵٪ از کل جامعه نمونه)، ۱۳ نفر (۴۸.۱٪) احتمال خیلی زیاد و ۹ نفر (۳۳.۳٪) احتمال زیاد را پیش‌بینی می‌کنند. ۲ نفر (۷.۴٪) احتمال متوسط و ۳ نفر (۱۱.۱٪) احتمال خیلی کم را بیان کرده‌اند. نرخ بالای پاسخ‌های «احتمال زیاد» و «احتمال خیلی زیاد» نشان می‌دهد که عدم قطعیت بالا در مورد مساله وجود دارد و اکثریت شرکت‌کنندگان تأثیر قابل توجهی را از دستیابی احتمالی ایران به سلاح هسته‌ای بر نظم منطقه در نظر می‌گیرند.

جدول شماره ۱- تجزیه و تحلیل گزارش ۱

	فراوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد	
صحیح	احتمال خیلی کم	3	2.8	11.1	11.1
	احتمال کم	0	0	0	0
	احتمال متوسط	2	1.9	7.4	18.5
	احتمال زیاد	9	8.3	33.3	51.9
	احتمال خیلی زیاد	13	12.0	48.1	100.0
	مجموع	27	25.0	100.0	

آینده پژوهی نظم امنیتی منطقه غرب آسیا در فضای ... ۱۳۷

به نظر شما احتمال دستیابی جمهوری اسلامی ایران به سلاح هسته‌ای در سال‌های آینده، به چه میزان بر نظم منطقه غرب آسیا تأثیر خواهد گذاشت؟

نمودار شماره ۱- نمودار گزارش ۱

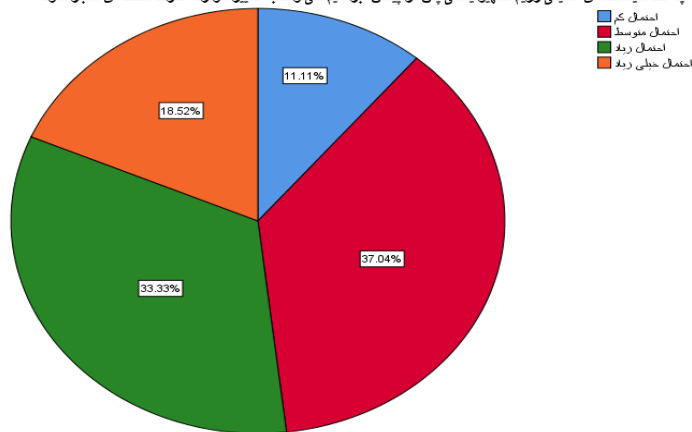
گزارش ۲: تأثیر سیاست‌های امنیتی رژیم صهیونیستی پس از پیمان ابراهیم بر موازنه قدرت منطقه‌ای

توزیع پاسخ‌ها به سوال فوق به این صورت است که از ۲۷ پاسخ معتبر، ۵ نفر (۱۸.۵٪) احتمال خیلی زیاد، ۹ نفر (۳۳.۳٪) احتمال زیاد، ۱۰ نفر (۳۷٪) احتمال متوسط و ۳ نفر (۱۱.۱٪) نیز احتمال کم را پیش‌بینی کرده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهند که اکثریت پاسخ‌دهندگان انتظار دارند، سیاست‌های امنیتی رژیم صهیونیستی پس از پیمان ابراهیم به تغییر موازنه قدرت منطقه‌ای منجر شود، اما میزان این تغییر به نظر پاسخ‌دهندگان مختلف، متفاوت است.

جدول شماره ۲- تجزیه و تحلیل گزارش ۲

	فرآوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد
صحیح	احتمال کم	3	2.8	11.1
	احتمال متوسط	10	9.3	37.0
	احتمال زیاد	9	8.3	33.3
	احتمال خیلی زیاد	5	4.6	18.5
	مجموع	27	25.0	100.0

تا چه حد سیاست‌های امنیتی رژیم صهیونیستی پس از پیمان ابراهیم می‌تواند به تغییر موازنه قدرت منطقه‌ای متجر شود؟

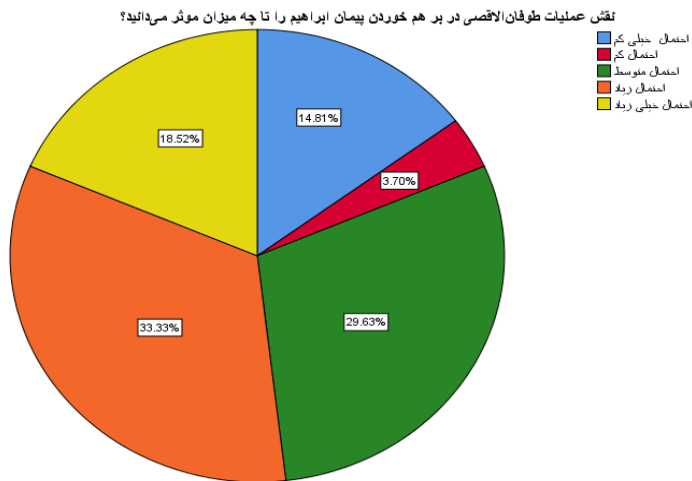
نمودار شماره ۲- نمودار گزارش ۲

گزارش ۳: نقش عملیات طوفان الاقصی در برهم خوردن پیمان ابراهیم

توزیع پاسخ‌ها در مورد نقش عملیات طوفان الاقصی در برهم خوردن پیمان ابراهیم نشان می‌دهد با توجه به ۲۷ پاسخ معتبر، ۵ نفر (۱۸.۵٪) احتمال خیلی زیاد، ۹ نفر (۳۳.۳٪) احتمال زیاد، ۸ نفر (۲۹.۶٪) احتمال متوسط و ۵ نفر دیگر (۱۸.۵٪) نیز احتمال کم و بسیار کم را ذکر کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهند تعداد قابل توجهی از پاسخ‌دهندگان معتقدند که این عملیات تأثیر قابل توجهی در برهم خوردن پیمان دارد، در مقابل تعداد کمتری از پاسخ‌دهندگان نیز تأثیر کم یا متوسط را محتمل می‌دانند؛ هر چند که اختلاف بین این نظرات اندک است.

جدول شماره ۳- تجزیه و تحلیل گزارش ۳

	فرآوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد
صحیح	احتمال خیلی کم	4	3.7	14.8
	احتمال کم	1	.9	3.7
	احتمال متوسط	8	7.4	29.6
	احتمال زیاد	9	8.3	33.3
	احتمال خیلی زیاد	5	4.6	18.5
	مجموع	27	25.0	100.0

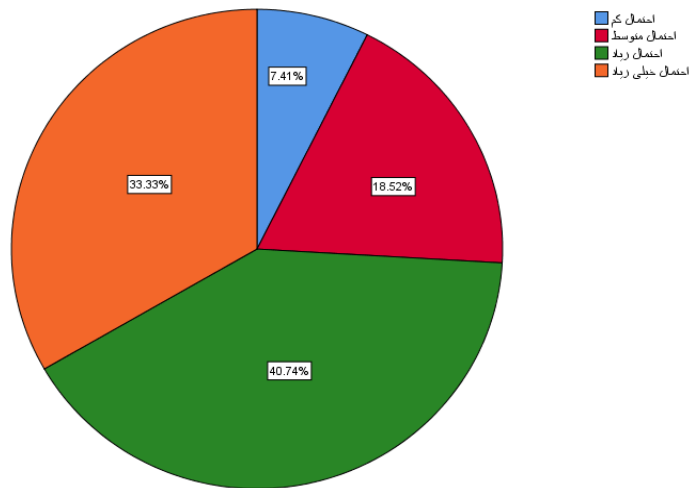
نمودار شماره ۳- نمودار گزارش ۳

گزارش ۴: تأثیر تضعیف جبهه مقاومت بر پیمان ابراهیم

توزیع پاسخ‌ها در مورد نقش و تأثیر تحولات نظامی جبهه مقاومت (مانند ترور سید حسن نصرالله یا سقوط نظام سوریه) در پیشبرد اهداف پیمان ابراهیم را نشان می‌دهد از ۲۷ پاسخ معتبر، ۹ نفر (۳۳.۳٪) احتمال خیلی زیاد، ۱۱ نفر (۴۰.۷٪) احتمال زیاد، ۵ نفر (۱۸.۵٪) احتمال متوسط و ۲ نفر (۷.۴٪) احتمال کم را پیش‌بینی می‌کنند. اکثریت پاسخ‌دهندگان انتظار دارند که این رویدادها نقش موثری در پیشبرد اهداف پیمان ابراهیم داشته باشند.

جدول شماره ۴- تجزیه و تحلیل گزارش ۴

	فراوانی	صحیح		تجمعی	
		درصد	درصد		
صحیح	احتمال کم	2	1.9	7.4	7.4
	احتمال متوسط	5	4.6	18.5	25.9
	احتمال زیاد	11	10.2	40.7	66.7
	احتمال خیلی زیاد	9	8.3	33.3	100.0
	مجموع	27	25.0	100.0	

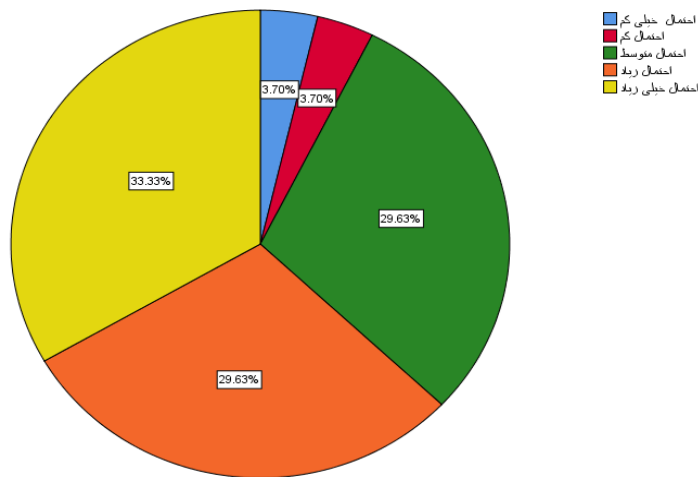
نمودار شماره ۴- نمودار گزارش ۴

گزارش ۵: تأثیر کریدورهای تجاری مانند آیمک بر جایگاه ایران

توزیع پاسخ‌ها در مورد تأثیر کریدورهای تجاری مانند آیمک (کریدور اقتصادی هند-خاورمیانه-اروپا) بر جایگاه ایران را نشان می‌دهد. از ۲۷ پاسخ معتبر، ۹ نفر (۳۳.۳٪) احتمال خیلی زیاد، ۸ نفر (۲۹.۶٪) احتمال زیاد، ۸ نفر (۲۹.۶٪) احتمال متوسط و ۱ نفر (۳.۷٪) احتمال کم و خیلی کم را پیش‌بینی می‌کنند. این نتایج نشان می‌دهد که نظر نسبتاً مساوی در مورد تأثیر کریدورهای تجاری جدید بر جایگاه ایران وجود دارد.

جدول شماره ۵- تجزیه و تحلیل گزارش ۵

		فراوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد
صحیح	احتمال خیلی کم	1	.9	3.7	3.7
	احتمال کم	1	.9	3.7	7.4
	احتمال متوسط	8	7.4	29.6	37.0
	احتمال زیاد	8	7.4	29.6	66.7
	احتمال خیلی زیاد	9	8.3	33.3	100.0
	مجموع	27	25.0	100.0	

نمودار شماره ۵- نمودار گزارش ۵

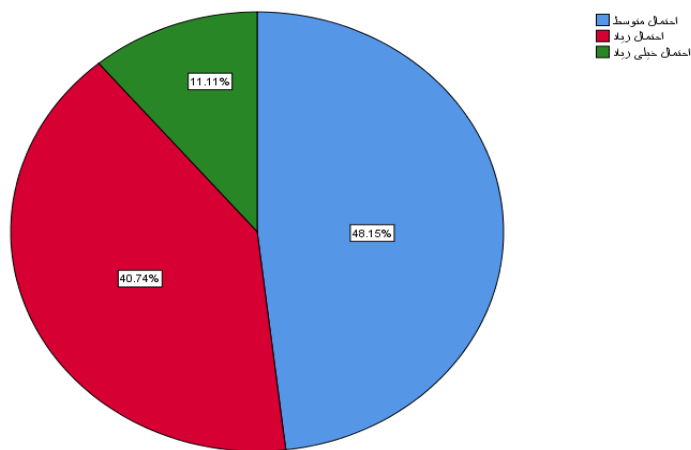
گزارش ۶: احتمال همکاری گسترده اقتصادی کشورهای حاشیه خلیج فارس با رژیم صهیونیستی پس از پیمان ابراهیم

براساس داده‌های جمع‌آوری شده، ۴۸.۱ درصد از پاسخ‌دهندگان بر این باورند که همکاری اقتصادی با «احتمال متوسط» صورت خواهد گرفت. در حالی که ۴۰.۷ درصد نسبت به «احتمال زیاد» این همکاری اعتقاد دارند. تنها ۱۱.۱ درصد از شرکت‌کنندگان «احتمال خیلی زیاد» را برای این همکاری ارزیابی کردند. این پاسخ‌ها حکایت از احتمال بالای

شکل‌گیری روابط اقتصادی گسترده اعراب با رژیم صهیونیستی در صورت عادی‌سازی رسمی روابط در قالب پیمان ابراهیم دارد.

جدول شماره ۶- تجزیه و تحلیل گزارش ۶

	تجمعی درصد	صحیح درصد	درصد	فراوانی
صحیح	48.1	48.1	12.0	13
	88.9	40.7	10.2	11
	100.0	11.1	2.8	3
		100.0	25.0	27

نمودار شماره ۶- نمودار گزارش ۶

گزارش ۷: توافقات سیاسی-دیپلماتیک بین کشورهای عربی و اسرائیل و تأثیر آن بر انزوای سیاسی ایران

براساس نتایج، ۶۶.۷ درصد از پاسخ‌دهندگان معتقدند که توافقات سیاسی-دیپلماتیک بین کشورهای عربی و اسرائیل با «احتمال زیاد» می‌تواند بر انزوای سیاسی ایران تأثیرگذار

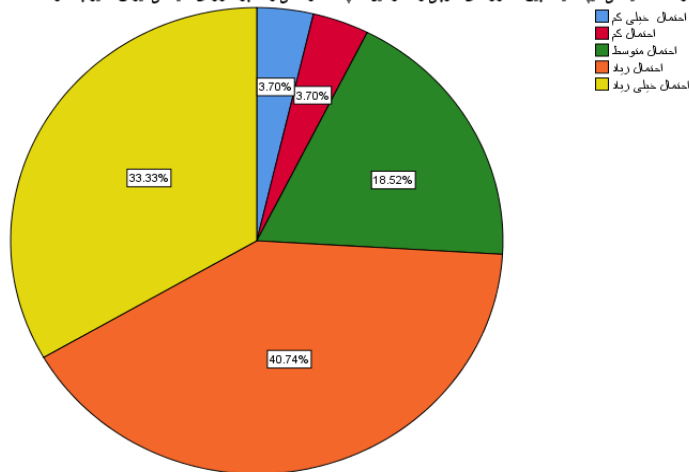
آینده پژوهی نظم امنیتی منطقه غرب آسیا در فضای ... ۱۴۳

باشد. همچنین ۳۳.۳ درصد از شرکت کنندگان «احتمال خیلی زیاد» را در نظر گرفتند. از این رو، نظرات نسبت به تأثیر این توافقات بر انزوای ایران عمدتاً مثبت و محتمل بوده است.

جدول شماره ۷- تجزیه و تحلیل گزارش ۷

		فراوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد
صحیح	احتمال خیلی کم	1	.9	3.7	3.7
	احتمال کم	1	.9	3.7	7.4
	احتمال متوسط	5	4.6	18.5	25.9
	احتمال زیاد	11	10.2	40.7	66.7
	احتمال خیلی زیاد	9	8.3	33.3	100.0
	مجموع	27	25.0	100.0	

توافقات سیاسی-دیپلماتیک بین کشورهای عربی و اسرائیل تا چه اندازه می‌تواند بر انزوای سیاسی ایران تأثیر بگذارد؟

نمودار شماره ۷- نمودار گزارش ۷

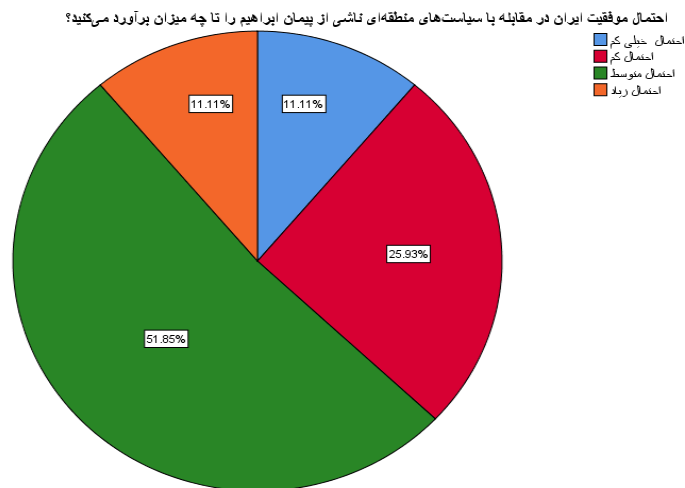
گزارش ۸: احتمال موفقیت ایران در مقابله با سیاست‌های منطقه‌ای ناشی از پیمان ابراهیم

از میان پاسخ‌دهندگان به سوال ۸، به میزان ۵۱.۹ درصد بر این باورند که «احتمال متوسط» موفقیت ایران در مقابله با سیاست‌های منطقه‌ای ناشی از پیمان ابراهیم وجود دارد. به علاوه،

۲۵.۹ درصد «احتمال کم» و به همین نسبت ۱۱.۱ درصد «احتمال زیاد» و «احتمال خیلی کمی» را ارزیابی کردند. این موضوع نشان می‌دهد که پاسخ‌دهندگان نسبت به موفقیت ایران در این زمینه خوش بین نیستند که یافتن علت آن نیازمند بررسی دقیق می‌باشد.

جدول شماره ۸- تجزیه و تحلیل گزارش ۸

	تجمعی درصد	صحیح درصد	درصد	فراوانی
صحیح	احتمال خیلی کم	11.1	2.8	3
	احتمال کم	37.0	6.5	7
	احتمال متوسط	88.9	51.9	14
	احتمال زیاد	100.0	11.1	3
	مجموع		100.0	25.0

نمودار شماره ۸- نمودار گزارش ۸

گزارش ۹: دخالت قدرت‌های فرامنطقه‌ای (چین و روسیه) در عدم به نتیجه رسیدن پیمان ابراهیم

اینجا نتایج متناقض تری مشاهده می‌شود؛ ۲۲.۲ درصد از شرکت کنندگان «احتمال زیاد» و ۲۹.۲ درصد «احتمال متوسط» را برای دلالت بر اینکه دخالت این کشورها مانع از تحقق

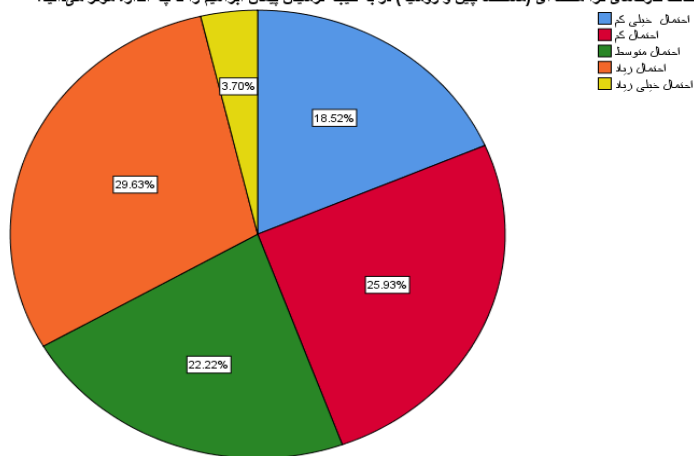
آینده پژوهی نظم امنیتی منطقه غرب آسیا در فضای ... ۱۴۵

پیمان ابراهیم شده، در نظر گرفته اند. همچنین تأثیر «احتمال خیلی کم» از سوی ۱۸.۵ درصد ارزیابی گردید. به صورت کلی، تأثیر چین و روسیه بر روند پیمان ابراهیم به وضوح کمتر از تأثیر آمریکا است.

جدول شماره ۹- تجزیه و تحلیل گزارش ۹

	فرآوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد
صحیح	احتمال خیلی کم	5	4.6	18.5
	احتمال کم	7	6.5	25.9
	احتمال متوسط	6	5.6	22.2
	احتمال زیاد	8	7.4	29.6
	احتمال خیلی زیاد	1	.9	3.7
	مجموع	27	25.0	100.0

دخالت قدرت‌های فرا منطقه‌ای (مشخصاً چین و روسیه) در به نتیجه نرسیدن پیمان ابراهیم را تا چه اندازه مؤثر میدانید؟

نمودار شماره ۹- نمودار گزارش ۹

گزارش ۱۰: دخالت قدرت‌های فرامنطقه‌ای (آمریکا) در به نتیجه رسیدن پیمان ابراهیم

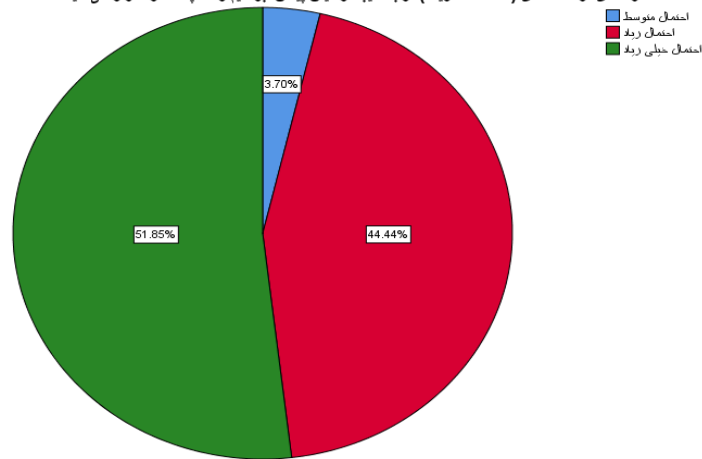
نتایج نشان می‌دهد که ۵۱.۹ درصد از پاسخ‌دهندگان «احتمال خیلی زیاد» مؤثر بودن دخالت آمریکایی‌ها را در به نتیجه رسیدن پیمان ابراهیم ارزیابی کردند. این در حالی است

که ۴۴.۴ درصد بر این باورند که این دخالت به «احتمال زیاد» مؤثر بوده است. به طور کلی، نظر غالب جامعه مشارکت کننده در این زمینه مثبت و بیانگر اهمیت نفوذ و تأثیر آمریکا در تحقق پیمان ابراهیم است.

جدول شماره ۱۰- تجزیه و تحلیل گزارش ۱۰

		فراوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد
صحیح	احتمال خیلی کم	0	0	0	0
	احتمال کم	0	0	0	0
	احتمال متوسط	1	3.7	3.7	3.7
	احتمال زیاد	12	44.4	44.4	48.1
	احتمال خیلی زیاد	14	51.9	51.9	100.0
	مجموع	27	25.0	100.0	

دخالت قدرت‌های فرا منطقه‌ای (مشخصاً آمریکا) در به نتیجه رسیدن پیمان ابراهیم را تا چه اندازه مؤثر میدانید؟

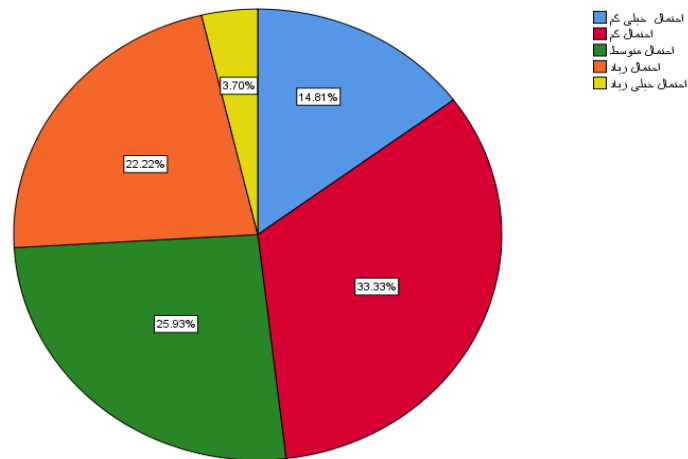

نمودار شماره ۱۰- نمودار گزارش ۱۰

گزارش ۱۱: نقش و تأثیر شکاف‌های درون حاکمیتی رژیم صهیونیستی بر توانایی رژیم در پیگیری اهداف پیمان ابراهیم
 براساس داده‌ها، ۴۸.۱ درصد از پاسخ‌دهندگان «احتمال کم» و ۲۵.۹ درصد «احتمال متوسط» را برای تأثیرگذاری شکاف‌های درون حاکمیتی صهیونیستی ارزیابی کردند. سهم «احتمال زیاد» تنها ۲۲.۲ درصد برآورد شده است که به معنای اثرگذاری پایین این شکاف‌ها بر رژیم صهیونیستی است.

جدول شماره ۱۱- تجزیه و تحلیل گزارش ۱۱

		فراوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد
صحیح	احتمال خیلی کم	4	3.7	14.8	14.8
	احتمال کم	9	8.3	33.3	48.1
	احتمال متوسط	7	6.5	25.9	74.1
	احتمال زیاد	6	5.6	22.2	96.3
	احتمال خیلی زیاد	1	.9	3.7	100.0
	مجموع	27	25.0	100.0	

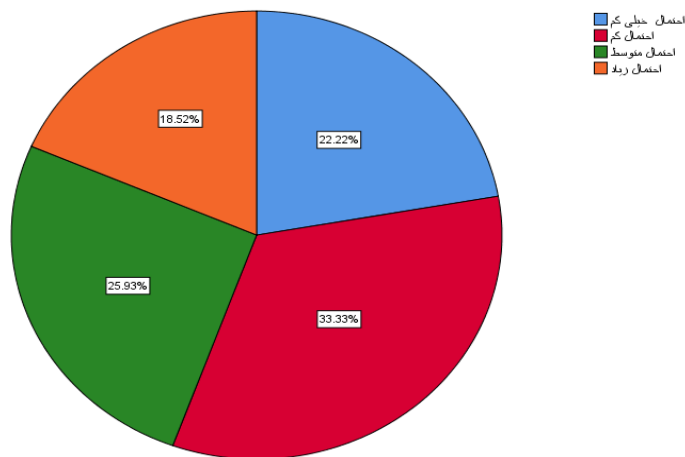
نمودار شماره ۱۱- نمودار گزارش ۱۱

گزارش ۱۲: تأثیر دو قطبی‌های سیاسی داخلی کشورهای عربی و ملت‌های منطقه بر روند اجرای پیمان ابراهیم

براساس این نتایج، ۳۳.۳ درصد پاسخ‌دهندگان تأثیر گذاری ملت‌های منطقه بر قطبش سیاسی داخلی کشورهای عربی را با «احتمال کم» و ۲۵.۹ درصد با «احتمال متوسط» ارزیابی کردند. همچنین ۲۲.۲ درصد این تأثیر را با «احتمال خیلی کم» دانستند. به نظر می‌رسد که پاسخ‌دهندگان نسبت به تأثیر ملت‌ها بر سیاست‌های داخلی کشورهای عربی خوش بین نیستند و نقش مردم این کشورها را در اجرا یا عدم اجرای این پیمان کم‌رنگ می‌دانند.

جدول شماره ۱۲- تجزیه و تحلیل گزارش ۱۲

	فراوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد	
صحیح	احتمال خیلی کم	۶	۵.۶	۲۲.۲	۲۲.۲
	احتمال کم	۹	۸.۳	۳۳.۳	۵۵.۶
	احتمال متوسط	۷	۶.۵	۲۵.۹	۸۱.۵
	احتمال زیاد	۵	۴.۶	۱۸.۵	۱۰۰.۰
	مجموع	۲۷	۲۵.۰	۱۰۰.۰	

نمودار شماره ۱۲- نمودار گزارش ۱۲

تحقق سناریوها

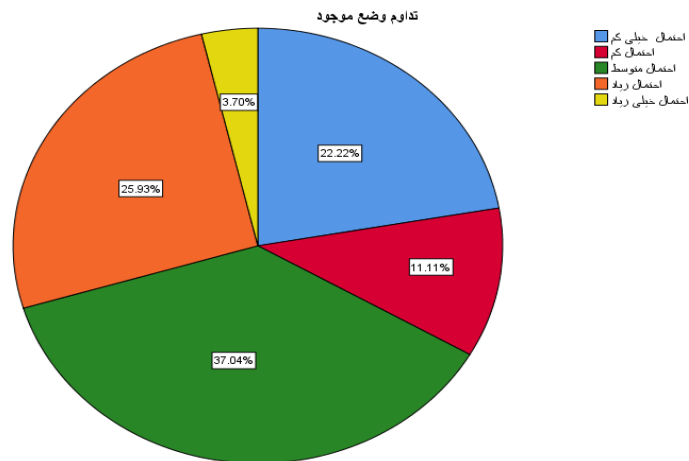
در بخش تحقق سناریوها پاسخ‌دهنده‌ها نظر خود را درباره احتمال تحقق و وقوع هر یک از پنج سناریوی طرح شده اعلام نمودند.

گزارش شماره ۱۳: سناریوی تداوم وضع موجود: عدم تغییر در نظم امنیتی منطقه و استمرار کشمکش میان قدرت‌های سنتی (ایران، عربستان، رژیم صهیونیستی و سایر اضلاع جبهه مقاومت)

در پاسخ به این سوال ۳۷.۰ درصد از پاسخ دهندگان «احتمال متوسط» را برای تداوم وضع موجود در نظر گرفتند. همچنین سهم «احتمال کم» و «احتمال بسیار کم» به طور جمعی حدود ۳۳.۳ درصد و «احتمال زیاد» و «خیلی زیاد» نیز حدود ۲۹.۷ درصد است. این بدان معناست که بسیاری از پاسخ دهندگان نسبت به تغییرات در وضعیت موجود خوش بین نبوده و تداوم وضع موجود محتمل تر است.

جدول شماره ۱۳- تجزیه و تحلیل گزارش ۱۳

	تجمعی درصد	صحیح درصد	درصد	فراوانی
صحیح	22.2	22.2	5.6	6
	33.3	11.1	2.8	3
	70.4	37.0	9.3	10
	96.3	25.9	6.5	7
	100.0	3.7	.9	1
		100.0	25.0	27

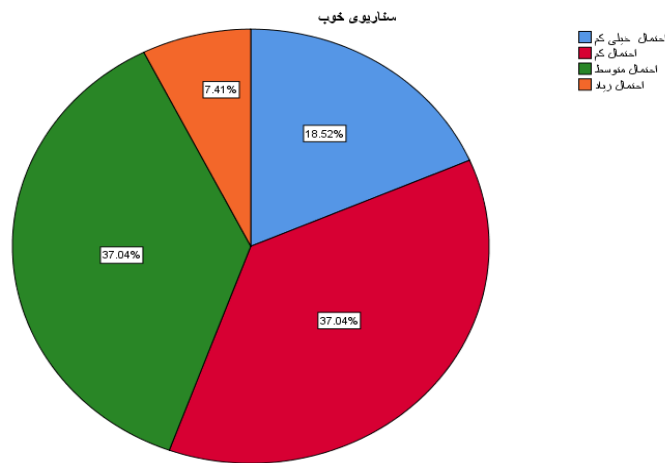
نمودار شماره ۱۳- نمودار گزارش ۱۳

گزارش شماره ۱۴: سناریو خوب: منظور از سناریو خوب ناتوانی رژیم صهیونیستی و حامیان آن در متقاعد کردن سایر کشورهای مسلمان (مانند عربستان) برای عادی سازی روابط رسمی می باشد.

نتایج نشان می دهد که ۳۷.۰ درصد از پاسخ دهندگان «احتمال متوسط» را برای داشتن یک سناریوی خوب ارزیابی کردند. تنها ۷.۴ درصد به سناریوی خوب «احتمال زیاد» دادند؛ در حالی که ۵۵.۶ درصد به «احتمال کم» و «احتمال خیلی کم» اشاره کرده اند. این نشان می دهد که پاسخ دهندگان نسبت به تحقق یک سناریوی خوب در آینده خوش بین نیستند و احتمال وقوع آن را نمی دهند.

جدول شماره ۱۴- تجزیه و تحلیل گزارش ۱۴

	تجمعی درصد	صحیح درصد	درصد	فراوانی
صحیح	احتمال خیلی کم	18.5	4.6	5
	احتمال کم	55.6	37.0	10
	احتمال متوسط	92.6	37.0	10
	احتمال زیاد	100.0	7.4	2
	مجموع		100.0	25.0

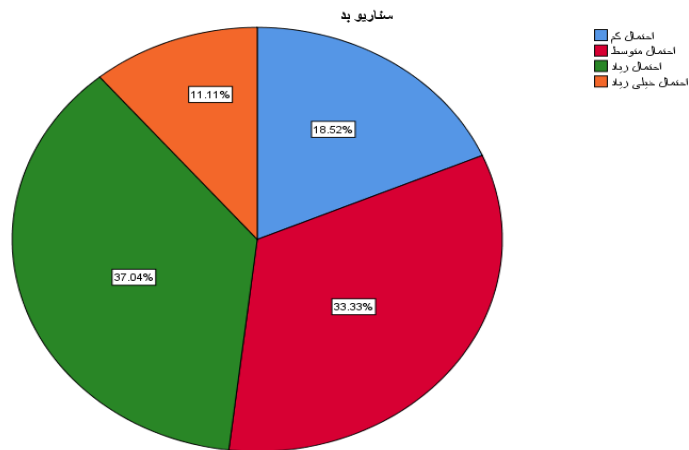
نمودار شماره ۱۴- نمودار گزارش ۱۴

گزارش شماره ۱۵: سناریو بد: منظور از این سناریو احتمال شکل گیری روابط رسمی میان رژیم صهیونیستی و کشورهای منطقه به رهبری عربستان می باشد.

بر اساس نتایج، ۳۳.۳۳ درصد از پاسخ دهندگان «احتمال متوسط» را برای وقوع سناریوی بد برآورد کردند. سهم «احتمال زیاد» و «احتمال خیلی زیاد» نزدیک به ۴۸.۱۵ درصد است. همچنین ۱۸.۵۲ درصد از پاسخ دهندگان احتمال کم را برای این سناریو برآورد کرده اند.

جدول شماره ۱۵- تجزیه و تحلیل گزارش ۱۵

		فراوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد
صحیح	احتمال کم	5	4.6	18.5	18.5
	احتمال متوسط	9	8.3	33.3	51.9
	احتمال زیاد	10	9.3	37.0	88.9
	احتمال خیلی زیاد	3	2.8	11.1	100.0
	مجموع	27	25.0	100.0	

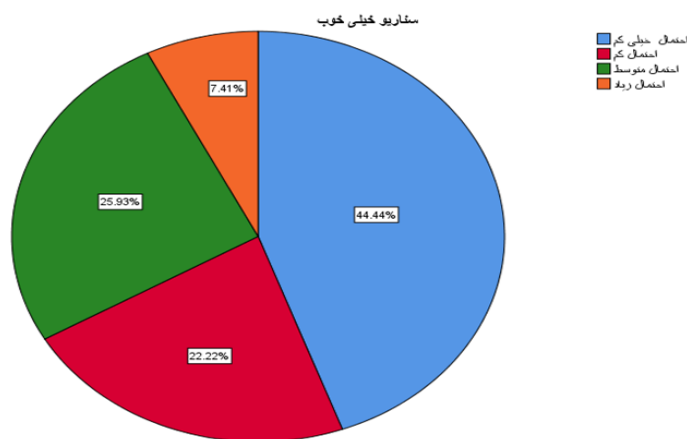

نمودار شماره ۱۵- نمودار گزارش ۱۵

گزارش شماره ۱۶: سناریو خیلی خوب (معجزه): منظور از سناریو خیلی خوب یا معجزه، احتمال موفقیت جبهه مقاومت در تضعیف و نابودی رژیم صهیونیستی و بی‌اثر شدن پیمان ابراهیم است. براساس داده‌ها، ۴۴.۴ درصد بر «احتمال خیلی کم» سناریوی خیلی خوب اعتقاد دارند. درصد قابل توجهی معادل ۲۴.۳ درصد نیز «احتمال متوسط» را برای این سناریو در نظر گرفته‌اند. این نتایج نشان‌دهنده عدم اطمینان جامعه آماری نسبت به وقوع این سناریو می‌باشد.

جدول شماره ۱۶- تجزیه و تحلیل گزارش ۱۶

		فراوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد
صحیح	احتمال خیلی کم	12	11.1	44.4	44.4
	احتمال کم	6	5.6	22.2	66.7
	احتمال متوسط	7	6.5	25.9	92.6
	احتمال زیاد	2	1.9	7.4	100.0
	مجموع	27	25.0	100.0	

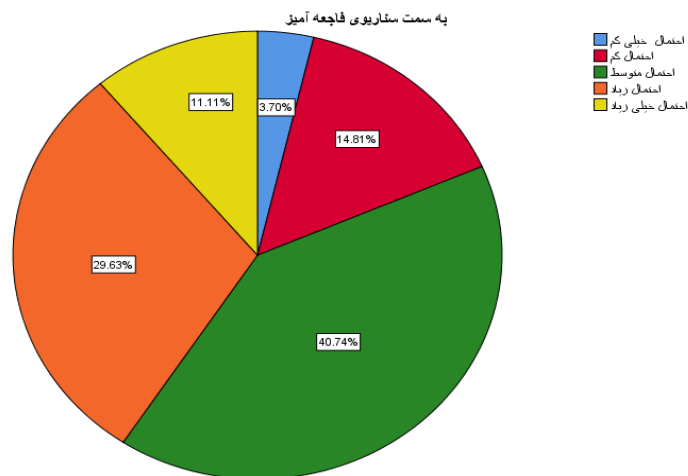
نمودار شماره ۱۶- نمودار گزارش ۱۶

گزارش شماره ۱۷: سناریو خیلی بد یا فاجعه آمیز: منظور از این سناریو عدم موفقیت جبهه مقاومت و تکمیل حلقه های اقتصادی، سیاسی، امنیتی و نظامی پیمان ابراهیم است.

پاسخ دهندگان، ۴۰.۷ درصد «احتمال متوسط» و ۲۹.۶ درصد «احتمال زیاد» را برای وضعیت فاجعه آمیز ارزیابی کردند. به وضوح معلوم است که اکثر پاسخ دهندگان احتمال وقوع یک وضعیت فاجعه آمیز را جدی گرفته اند.

جدول شماره ۱۷- تجزیه و تحلیل گزارش ۱۷

	فرآوانی	درصد	صحیح درصد	تجمعی درصد
صحیح	احتمال خیلی کم	1	.9	3.7
	احتمال کم	4	3.7	14.8
	احتمال متوسط	11	10.2	40.7
	احتمال زیاد	8	7.4	۱۰۵۸۸.۹
	احتمال خیلی زیاد	3	2.8	100.0
	مجموع	27	25.0	100.0

نمودار شماره ۱۷- نمودار گزارش ۱۷

۵- تعیین پیشران‌های موثر، فاکتورهای کلیدی، شدت و جهت تأثیر بر منافع و عدم قطعیت‌ها

در ادامه بر مبنای روش آینده‌پژوهی پیترو شوارتز، داده‌های کمی که با استفاده از نظرات اساتید و کارشناس‌ها جمع‌آوری شده بود بر اساس مراحل زیر تحلیل شدند:

- شناسایی پیشران‌های موثر (امنیتی، سیاسی، اقتصادی)

- تعیین عدم قطعیت‌های کلیدی

- سناریوسازی مبتنی بر ماتریس عدم قطعیت

لازم به ذکر است در نتیجه تحلیل داده‌ها نکات زیر به دست آمد. از آنجایی که هر یک از این نکات نقش موثری در تحقق یا عدم تحقق سناریوهای مطرح شده دارد به آن‌ها اشاره می‌کنیم.

- نقش بسیار موثر پیشران‌های نظامی-امنیتی: میانگین ۴.۲ حکایت از اهمیت بالای عوامل نظامی-امنیتی در شکل‌دهی به نظم آینده منطقه غرب آسیا دارد.

- عدم اطمینان از ادامه همکاری‌های سیاسی-اقتصادی بین کشورهای خلیج فارس و رژیم صهیونیستی: میانگین ۳.۵ نشان‌دهنده عدم اطمینان پاسخ‌دهندگان به تداوم همکاری‌ها میان کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس و رژیم صهیونیستی است.

- نمودار پراکنندگی: رابطه مثبت بین «مداخله آمریکا» و «تضعیف جایگاه ایران» (ضریب همبستگی ≈ 0.7)

جدول شماره ۱۸: آمار توصیفی سؤالات بر اساس میانگین، میانه و انحراف معیار

سوال	میانگین	انحراف معیار	میان
نقش پیشران‌های امنیتی و نظامی	۴.۲	۰.۸	۴
احتمال همکاری کشورهای حاشیه خلیج فارس با رژیم صهیونیستی	۳.۵	۱.۱	۴
تأثیر دخالت آمریکا در پیمان ابراهیم	۴.۷	۰.۶	۵
احتمال موفقیت ایران در مقابله با پیمان ابراهیم	۳.۸	۰.۹	۴

منبع: یافته‌های پژوهش

بر اساس داده‌های نظرسنجی، نیروهای محرک اصلی مؤثر بر نظم امنیتی غرب آسیا پس از پیمان ابراهیم عبارتند از:

۱. عوامل امنیتی-نظامی:

- احتمال دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای (میانگین تأثیر: ۴۰.۲ از ۵)
- سیاست‌های امنیتی رژیم صهیونیستی (۶۵.۷٪ پاسخ دهندگان احتمال تغییر موازنه قدرت را «زیاد» یا «خیلی زیاد» ارزیابی کردند).
- عملیات طوفان الاقصی و ترور شخصیت‌های کلیدی (۴۷.۳٪ احتمال تأثیرگذاری بالا)

۲. عوامل اقتصادی:

- توسعه کریدورهای تجاری مانند آیمک (۳۳.۳٪ احتمال تأثیر متوسط بر جایگاه ایران)
- همکاری اقتصادی کشورهای حاشیه خلیج فارس با اسرائیل (۵۹.۸٪ احتمال همکاری گسترده)

۳. عوامل سیاسی-دیپلماتیک:

- توافقات سیاسی-دیپلماتیک اعراب و اسرائیل (۶۶.۷٪ احتمال افزایش انزوای ایران)
- دخالت قدرت‌های فرامنطقه‌ای (آمریکا: ۷۴.۱٪ تأثیر زیاد، چین و روسیه: ۴۶.۷٪ تأثیر متوسط)

جدول شماره ۱۹: پیشران‌های موثر، فاکتورهای کلیدی و عدم قطعیت‌های کلیدی

پیشران‌های مؤثر	فاکتورهای کلیدی	شدت تأثیر (بر منافع ایران)	جهت تأثیر (بر منافع ایران)	عدم قطعیت	علت اهمیت	علت عدم قطعیت
نظامی، امنیتی	احتمال دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای (میانگین تأثیر: ۴۲٪ از ۵)	زیاد	مثبت	بالا	-تغییر موازنه قدرت منطقه‌ای -افزایش تنش‌های امنیتی	-سطح آمادگی فناوری هسته‌ای ایران - واکنش جامعه بین‌المللی
سیاسی	مداخله قدرت‌های فرا منطقه‌ای (آمریکا) (۷۴٪ احتمال تأثیر زیاد)	زیاد	منفی	متوسط	-تقویت همکاری امنیتی اسرائیل و اعراب -تحریم‌های بین‌المللی	-جهت‌گیری سیاست خارجی آمریکا -تغییر اولویت‌های استراتژیک
	توافق سیاسی دیپلماتیک بین اعراب و رژیم صهیونیستی (منطقه‌ای)	زیاد	منفی	متوسط	-شکل‌گیری اتحاد‌های جدید منطقه‌ای -تشدید فشار بر محور مقاومت	-واکنش‌های بین‌المللی و داخلی به روند عادی‌سازی روابط با رژیم صهیونیستی
	بهبود سطح روابط ایران و کشورهای عربی (منطقه‌ای)	زیاد	مثبت	متوسط	-تقویت جبهه مقاومت -بازتعریف معادلات امنیتی	-جهت‌گیری سیاست خارجی کشورهای منطقه
اقتصادی	همکاری اقتصادی کشورهای خلیج فارس با اسرائیل (مانند آیمک)	زیاد	منفی	پایین	-ایجاد بلوک اقتصادی ضد ایرانی -کاهش نفوذ ایران در منطقه	همکاری اقتصادی کشورهای خلیج فارس با اسرائیل (۵۹٪ احتمال گسترده)

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به داده‌های به دست آمده دو محور اصلی با بالاترین میزان عدم قطعیت، تأثیرگذاری یا تأثیرپذیری شناسایی شدند که این دو محور عبارت هستند از:

۱. **محور X:** سطح همکاری ایران با کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس (از تقابل تا همکاری)

۲. **محور Y:** میزان مداخله قدرت‌های فرامنطقه‌ای (آمریکا، چین، روسیه).

بر اساس محورهای معین شده و ماتریس عدم قطعیت‌های به دست آمده، سناریوهایی قابل طرح که می‌توان متصور بود، برابر جدول زیر عبارت اند از:

جدول شماره ۲۰: سناریوهای طرح شده با توجه به ماتریس عدم قطعیت‌های به دست آمده

محورهای اصلی	همکاری بالا (X)	همکاری پایین (X)
مداخله بالا (Y)	سناریوی ۱: ثبات نظارتی - همکاری‌های منطقه‌ای بین ایران و اعراب با مشارکت قدرت‌های فرا منطقه‌ای - کاهش تنش‌ها (با افزایش وابستگی به بازیگران فرا منطقه‌ای)	سناریوی ۲: بحران منطقه‌ای - تشدید رقابت ایران و اعراب (به ویژه عربستان) - گسترش درگیری‌های منطقه‌ای در کشورهای که زمینه وقوع این درگیری‌ها را دارند (یمن، سوریه، لبنان و...)
مداخله پایین (Y)	سناریوی ۳: همگرایی منطقه‌ای - شکل‌گیری اتحادیه‌های اقتصادی-امنیتی با مشارکت قدرت‌های منطقه‌ای - کاهش نقش و دخالت قدرت‌های خارجی	سناریوی ۴: درگیری‌ها و هرج و مرج کنترل شده - تضعیف نهادهای منطقه‌ای - ظهور گروه‌های افراطی و بی‌ثباتی گسترده.

منبع: یافته‌های پژوهش

با استفاده از روش دیمتل (DEMATEL) و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده جداول و نمودارهای مربوط به عوامل پیشران، فاکتورهای کلیدی و وزن دهی سناریوها به شرح زیر محاسبه و گزارش می‌شود:

جدول شماره ۲۱: عوامل پیشران، فاکتورهای کلیدی و وزن دهی به سناریوها

مسلسل	عوامل پیشران	مسلسل	فاکتورهای کلیدی
F1	تغییر موازنه قدرت منطقه‌ای	C1	احتمال دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای
F2	تقویت همکاری امنیتی رژیم صهیونیستی و اعراب	C2	مداخله قدرت‌های فرا منطقه‌ای
F3	توسعه روابط اقتصادی-تجاری مشترک	C3	سطح همکاری ایران با کشورهای عربی
F4	تقویت جبهه مقاومت	C4	عملیات طوفان الاقصی
F5	ایجاد بلوک اقتصادی ضد ایرانی	C5	همکاری اقتصادی اعراب حاشیه خلیج فارس و رژیم صهیونیستی
F6	ایجاد روابط دیپلماتیک بین رژیم صهیونیستی و اعراب منطقه‌ای	C6	توافقات دیپلماتیک اعراب حاشیه خلیج فارس و رژیم صهیونیستی

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۲۲: ماتریس تأثیر مستقیم عوامل پیشران

	F6	F5	F4	F3	F2	F1	
F1	۰	۳.۲	۱.۸	۴.۱	۲.۵	۳.۷	
F2	۴.۵	۰	۳.۹	۲.۲	۴.۸	۴.۳	
F3	۲.۱	۳.۰	۰	۱.۵	۳.۴	۲.۸	
F4	۳.۸	۱.۷	۲.۳	۰	۲.۰	۳.۵	
F5	۲.۹	۴.۲	۳.۶	۲.۷	۰	۴.۰	
F6	۴.۱	۳.۵	۲.۹	۳.۸	۴.۵	۰	

منبع: یافته‌های پژوهش

ماتریس تأثیر مستقیم به عنوان نخستین گام در روش دیمتل، روابط اولیه بین عوامل را نشان می‌دهد. این ماتریس بر اساس نظرات خبرگان و بر اساس مقیاس صفر (بی تأثیر) تا چهار (تأثیر بسیار قوی) تشکیل شده است. یافته‌های کلیدی در این ماتریس عبارت هستند از:

- قوی‌ترین روابط شناسایی شده: عامل F2 بر عامل F5 با شدت ۴.۸
- موثرترین رابطه شناسایی شده: عامل F6 بر عامل F5 با شدت ۴.۵
- رابطه شناسایی شده با تأثیرگذاری راهبردی: عامل F2 بر عامل F1 با شدت ۴.۵

عوامل تأثیرگذار اصلی در این ماتریس عبارت هستند از:

عامل F2 با میانگین تأثیرگذاری ۳.۷۴

عامل F6 با میانگین تأثیرگذاری ۳.۷۴

عوامل تأثیرپذیر اصلی عبارت هستند از:

عامل F5 دریافت کننده قوی ترین تأثیرات در شبکه روابط

عامل F1 دارای نقش واسطه‌ای در شبکه روابط

روابط حساس شناسایی شده

رابطه F2→F5 به عنوان حساس ترین ارتباط در شبکه روابط شناسایی گردید.

رابطه F6→F1 به عنوان ارتباط راهبردی برای مداخلات غیرمستقیم در شبکه روابط

شناسایی گردید.

پس از محاسبه ماتریس تأثیر مستقیم عوامل پیشران بایستی نسبت به نرمال سازی

ماتریس های محاسبه شده اقدام شود.

جدول شماره ۲۳: نرمال سازی ماتریس مستقیم عوامل پیشران

F6	F5	F4	F3	F2	F1	
۰.۲۱	۰.۱۴	۰.۲۳	۰.۱۰	۰.۱۸	۰	F1
۰.۲۴	۰.۲۷	۰.۱۲	۰.۲۲	۰	۰.۲۵	F2
۰.۱۶	۰.۱۹	۰.۰۸	۰	۰.۱۷	۰.۱۲	F3
۰.۲۰	۰.۱۱	۰	۰.۱۳	۰.۱۰	۰.۲۱	F4
۰.۲۲	۰	۰.۱۵	۰.۲۰	۰.۲۴	۰.۱۶	F5
۰	۰.۲۵	۰.۲۱	۰.۱۶	۰.۲۰	۰.۲۳	F6

منبع: یافته‌های پژوهش

ماتریس حاضر نتیجه فرآیند نرمال سازی ماتریس تأثیر مستقیم اولیه است که در آن:

کلیه مقادیر در بازه ۰ تا ۱ قرار گرفته‌اند. همچنین در این ماتریس مجموع هر سطر نباید از

۱ تجاوز کند و اعداد به دست آمده نشان دهنده وزن نسبی تأثیر هر عامل است.

یافته‌های کلیدی به دست آمده در این ماتریس عبارت هستند از:

قوی ترین روابط در شبکه روابط نرمال سازی شده:

قوی ترین رابطه $F2 \rightarrow F5$ با شدت ۰.۲۷

موثرترین رابطه $F6 \rightarrow F5$ با شدت ۰.۲۵

رابطه متقابل قوی $F2 \rightarrow F6$ با شدت ۰.۲۴

رابطه تاثیر گذار راهبردی $F2 \rightarrow F1$ با شدت ۰.۲۵

تحلیل سطوح تأثیر گذاری

تأثیر گذاری بالا (مقادیر ≤ 0.20): ۱۰ رابطه از ۳۰ رابطه در این سطح قرار دارند (تمرکز

بر عوامل $F2$ ، $F5$ و $F6$)

تأثیر گذاری متوسط (مقادیر $0.10 - 0.19$): ۱۵ رابطه در این محدوده قرار دارند که

نشان دهنده تعاملات گسترده در شبکه روابط هستند.

تأثیر گذاری ضعیف (مقادیر ≥ 0.09): $F3 \rightarrow F4$ (ضعیف ترین رابطه با عدد ۰.۰۸)

نقش های شناسایی شده عوامل در شبکه روابط به عنوان عوامل تاثیر گذار کلیدی عبارت

هستند از:

عامل $F2$ دارای ۴ رابطه قوی (≤ 0.20) و با میانگین تأثیر گذاری (۰.۲۲) و سهم (۲۲.۲)

درصدی) از کل تأثیرات سیستم. عامل $F6$ دارای ۳ رابطه قوی و میانگین تأثیر گذاری:

۰.۲۱ و سهم ۲۱٪ از کل تأثیرات سیستم.

عوامل تأثیر پذیر در شبکه روابط عبارت است از:

عامل $F5$ دریافت کننده قوی ترین تأثیرات (۰.۲۷ و ۰.۲۵)

نقش شاخص نتیجه گیری در شبکه روابط عبارت است از:

عامل $F1$ با دریافت تأثیرات از عامل $F2$ به میزان (۰.۲۵) و از عامل $F6$ به میزان (۰.۲۳)

بنابراین می توان گفت این عامل نقش واسطه ای در انتقال تأثیرات در شبکه روابط دارد.

بنابراین با توجه به این ماتریس و اطلاعات به دست آمده از آن می توان گفت: عوامل

$F2$ و $F6$ هسته مرکزی تأثیر گذاری را تشکیل می دهند همچنین عامل $F5$ عامل اصلی

تجمع تأثیرات است.

در گام بعدی نسبت به محاسبه ماتریس تأثیر کل داده‌ها برابر جدول زیر اقدام می‌شود.

جدول ۲۴: محاسبه ماتریس تأثیر کل عوامل پیشران

F6	F5	F4	F3	F2	F1	
۰.۳۳	۰.۲۵	۰.۲۹	۰.۱۸	۰.۳۱	۰.۱۲	F1
۰.۴۲	۰.۴۹	۰.۲۷	۰.۳۸	۰.۲۲	۰.۴۵	F2
۰.۲۳	۰.۲۸	۰.۱۵	۰.۱۰	۰.۲۵	۰.۲۰	F3
۰.۳۰	۰.۱۹	۰.۱۲	۰.۲۱	۰.۱۸	۰.۲۸	F4
۰.۳۷	۰.۱۷	۰.۲۵	۰.۳۲	۰.۳۹	۰.۲۴	F5
۰.۱۹	۰.۴۱	۰.۳۴	۰.۲۵	۰.۳۳	۰.۳۶	F6

منبع: یافته‌های پژوهش

ماتریس نهایی T ترکیب تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم میان عوامل را نشان می‌دهد. بر اساس مقادیر این ماتریس، روابط میان پیشران‌ها از نظر شدت و جهت تأثیر قابل تفسیر هستند. بالاتر بودن مجموع مقادیر سطرهاى یک عامل، نشانگر نقش پررنگ آن در تأثیرگذاری بر سایر عوامل است، درحالی که مجموع مقادیر ستون‌ها بیانگر میزان تأثیرپذیری آن عامل از دیگران است. طبق داده‌های به دست آمده در این ماتریس قوی‌ترین روابط مربوط به $F2 \rightarrow F5$ (۰.۴۹) می‌باشد. همچنین موثرترین رابطه مربوط به $F6 \rightarrow F5$ (۰.۴۱) و رابطه متقابل قوی مربوط به $F2 \rightarrow F6$ (۰.۴۲) و تأثیرگذاری راهبردی مربوط به $F2 \rightarrow F1$ (۰.۴۵) می‌باشد.

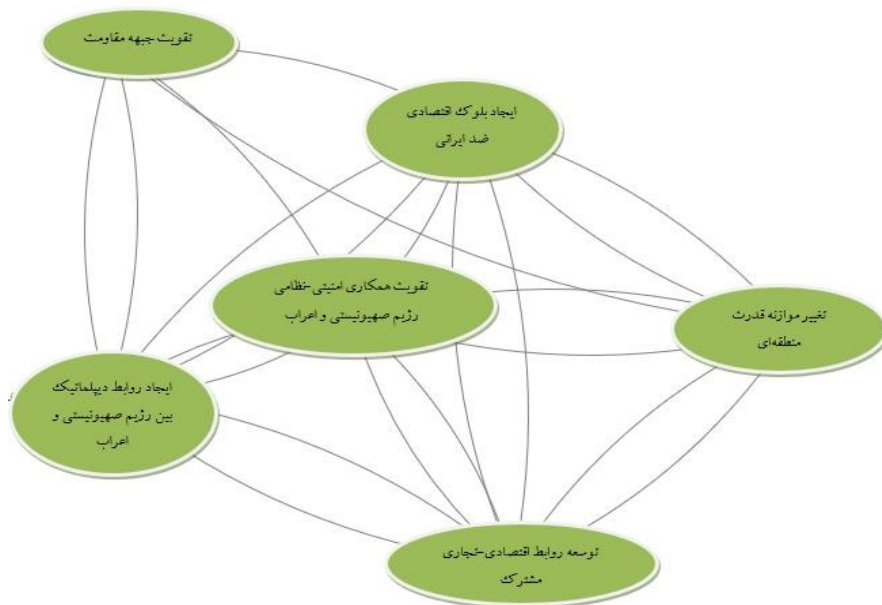
در زمینه تحلیل سطوح تأثیرگذاری، تأثیرگذاری بسیار بالا (مقادیر ≤ 0.40) مربوط به عوامل $F2 \rightarrow F5$ (۰.۴۹)، $F6 \rightarrow F5$ (۰.۴۱) و $F2 \rightarrow F1$ (۰.۴۵) می‌باشد که نشان‌دهنده تأثیرات غیرمستقیم قوی می‌باشد.

تأثیرگذاری بالا (مقادیر ۰.۳۰-۰.۳۹) مربوط به عوامل $F5 \rightarrow F2$ (۰.۳۹)، $F6 \rightarrow F1$ (۰.۳۶) و $F1 \rightarrow F6$ (۰.۳۳) می‌باشد. و در نهایت تأثیرگذاری متوسط (مقادیر ۰.۲۰-۰.۲۹) که بیشتر روابط در این محدوده قرار می‌گیرند.

عوامل تأثیرگذار کلیدی شناسایی شده در این ماتریس عبارت هستند از عامل F2 که دارای ۴ رابطه بسیار قوی ($0.38 \leq$) با میانگین تأثیرگذاری (۰.۳۷) و به عنوان کانون اصلی تأثیرگذاری در شبکه روابط شناخته می‌شود. همچنین عامل F6 که دارای ۳ رابطه بسیار قوی با میانگین تأثیرگذاری (۰.۳۱) نقش مکمل محوری دارد

عوامل تأثیرپذیر کلیدی شناسایی شده در این ماتریس عبارت است از عامل F5 که دریافت کننده قوی‌ترین تأثیرات (۰.۴۹ و ۰.۴۱) در شبکه روابط شناخته می‌شود.

در نهایت نیز عامل F1 به عنوان شاخص نهایی نتیجه‌گیری شناسایی گردید. این عامل تأثیرات قوی از عامل F2 به میزان (۰.۴۵) و عامل F6 به میزان (۰.۳۶) دریافت کرده‌است. ماتریس تأثیر کل نشان می‌دهد که ساختار سلسله مراتبی شبکه تقویت شده است. همچنین تأثیرات غیرمستقیم نقش تعیین‌کننده‌ای در این ساختار دارند. عوامل F2 و F6 موتورهای محرک اصلی شبکه و عامل F5 نقطه تجمیع تأثیرات هستند. این تحلیل مبنای علمی برای محاسبه نهایی شاخص‌های (D+R) و (D-R) و ترسیم نمودار شبکه علی فراهم می‌کند.

نمودار شماره ۱۸: شبکه روابط علی عوامل پیشران

منبع: یافته‌های پژوهش

این نمودار به صورت گراف جهت دار، روابط میان عوامل پیشران مؤثر در نظم امنیتی آینده منطقه غرب آسیا را نمایش می دهد. این نمودار که بر پایه ماتریس نهایی تأثیر کل (T) طراحی شده، به وضوح نشان می دهد که ساختار روابط علی میان عوامل، به صورت غیرمتمقارن و متمرکز حول چند محور کلیدی شکل گرفته است. برجسته ترین یافته از این نمودار، نقش برجسته عامل تقویت همکاری امنیتی - نظامی رژیم صهیونیستی و دولت های عربی (F2) است. این عامل دارای بیشترین جهت خروجی و کمترین میزان دریافت تأثیر از سایر عوامل است که نشان دهنده نقش محرک و پیش برنده آن در شبکه روابط امنیتی منطقه است. به عبارت دیگر، این عامل به مثابه نقطه مرکزی در شبکه کنش های منطقه ای عمل می کند و می تواند تأثیرات زنجیره ای قابل توجهی بر سایر پیشران ها داشته باشد. از سوی دیگر، عواملی نظیر توسعه روابط اقتصادی مشترک (F3) و تقویت جبهه مقاومت (F4) بیشترین سهم را در دریافت تأثیرات دارند و دارای پیکان های ورودی فراوان هستند. این ویژگی ها نشان می دهد که این عوامل بیشتر در معرض پیامدهای ناشی از تصمیمات و تحولات ناشی از عملکرد سایر بازیگران منطقه ای هستند و در این ساختار به عنوان عوامل پیامدی تحلیل می شوند.

نکته مهم دیگر آن است که نحوه قرارگیری جهت ها و ارتباطات میان آن ها، بیانگر شکل گیری یک نظم در حال گذار است. نظامی که از توازن گذشته فاصله گرفته و به سمت نظم مبتنی بر اتحاد های جدید امنیتی و اقتصادی پیش می رود. در چنین چارچوبی، نقش بازیگرانی چون رژیم صهیونیستی و کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس به شدت تقویت شده و جایگاه راهبردی ایران و جبهه مقاومت در معرض چالش و بازتعریف قرار گرفته است.

به عبارت دیگر می توان گفت ساختار آشکار شده در این نمودار، با مفاهیم مطرح شده در نظریه «مجموعه های امنیتی منطقه ای» باری بوزان نیز همخوانی دارد؛ جایی که امنیت به صورت پیوسته میان بازیگران درون یک منطقه در حال بازتولید است و موقعیت هر بازیگر بسته به میزان تأثیر گذاری و تأثیر پذیری اش در این شبکه تعیین می شود.

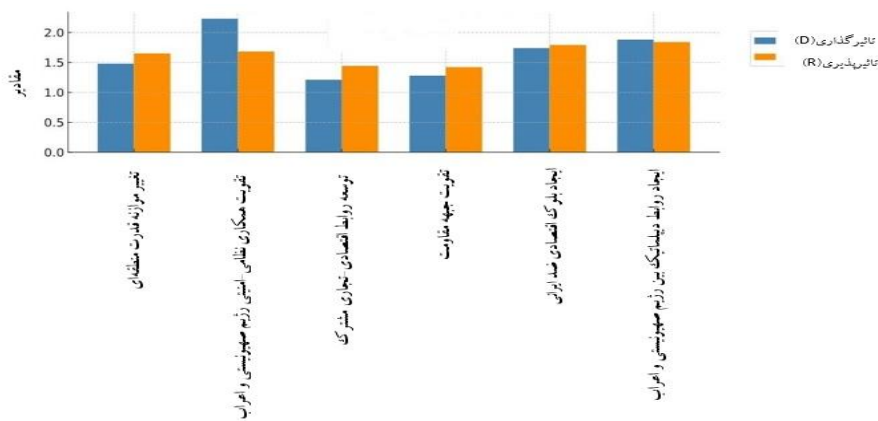
پس از محاسبه و تهیه جداول ماتریس‌ها، شاخص‌های تأثیرگذاری و تأثیرپذیری محاسبه شده و جدول آن تهیه می‌گردد:

جدول شماره ۲۵: محاسبه شاخص‌های تأثیرگذاری و تأثیرپذیری

تأثیرگذاری (D)	تأثیرپذیری (R)	اهمیت کلی (D+R)	نقش خالص (D-R)	
۱.۴۸	۱.۶۵	۳.۱۳	-۰.۱۷ (تأثیرپذیری)	F1
۲.۲۳	۱.۶۸	۳.۹۱	+۰.۵۵ (تأثیرگذار)	F2
۱.۲۱	۱.۴۴	۲.۶۵	-۰.۲۳ (تأثیرپذیری)	F3
۱.۲۸	۱.۴۲	۲.۷۰	-۰.۱۴ (تأثیرپذیری)	F4
۱.۷۴	۱.۷۹	۳.۵۳	-۰.۰۵ (تأثیرپذیری)	F5
۱.۸۸	۱.۸۴	۳.۷۲	+۰.۰۴ (تأثیرگذار)	F6

منبع: یافته‌های پژوهش

محاسبه شاخص‌های D و R برای هر عامل پیش‌ران به ما اجازه می‌دهد تا هم‌زمان میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری هر متغیر را ارزیابی کنیم. مقدار D+R نمایانگر میزان اهمیت کلی هر عامل در سیستم و مقدار D-R نشانه‌ای از نقش خالص (محرك یا پیامد بودن) آن عامل است.

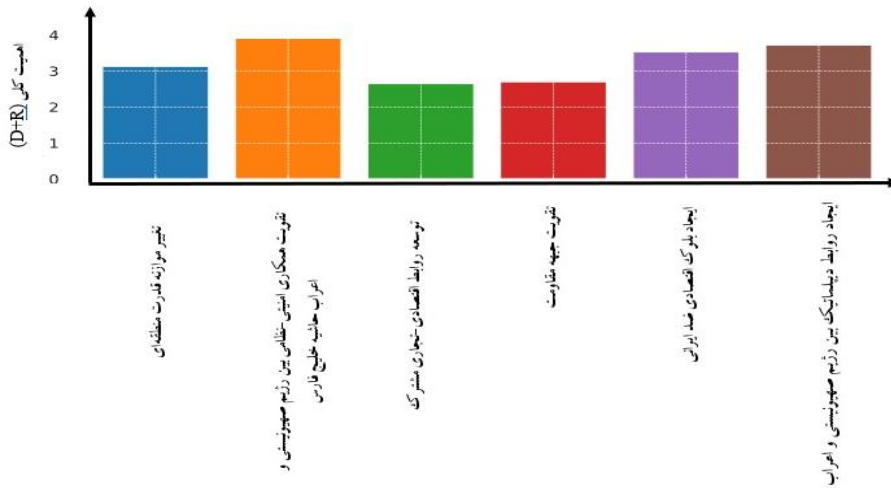
نمودار شماره ۱۹: مقایسه شاخص‌های تأثیرگذاری و تأثیرپذیری

منبع: یافته‌های پژوهش

این نمودار مقایسه‌ای مستقیم بین دو شاخص کلیدی روش دیمتل، یعنی تأثیرگذاری (D) و تأثیرپذیری (R) عوامل پیشران را ترسیم می‌کند. این مقایسه به وضوح نشان می‌دهد که عوامل در دو دسته عمده قابل طبقه‌بندی هستند: برخی بیشتر تأثیرگذارند و برخی دیگر بیشتر تحت تأثیر قرار می‌گیرند. بنابراین داده‌ها، عامل (F2) یا همان عامل تقویت همکاری نظامی - امنیتی رژیم صهیونیستی و دولت‌های عربی دارای بالاترین مقدار تأثیرگذاری (D) و یکی از پایین‌ترین مقادیر تأثیرپذیری (R) است. این نسبت تأثیرگذاری به تأثیرپذیری، این عامل را در جایگاه یک پیشران اصلی و استراتژیک در نظم نوین منطقه‌ای قرار می‌دهد. در واقع، این عامل با تأثیرگذاری بالا و تأثیرپذیری پایین، نقشی هدایت‌گر و ساختاردهنده به تحولات امنیتی آینده دارد. در مقابل، عامل (F3) یا همان عامل توسعه روابط اقتصادی - تجاری مشترک دارای میزان تأثیرپذیری بیشتر از تأثیرگذاری است. این مسئله بیانگر آن است که F3 نه به‌عنوان عامل کنشگر، بلکه به‌عنوان پیامد مستقیم تحولات سیاسی و امنیتی در منطقه عمل می‌کند. می‌توان این گونه گفت که: این عامل بیش از آنکه محرک تحولات باشد، از آن‌ها تأثیر می‌پذیرد.

در میانه این طیف، عواملی چون ایجاد بلوک اقتصادی ضد ایران (F5) و شکل‌گیری روابط سیاسی و دیپلماتیک منطقه‌ای (F6) با مقادیر تقریباً متوازن D و R ظاهر شده‌اند. این دسته از عوامل معمولاً در تحلیل‌ها به‌عنوان عوامل میانی یا واسطه شناخته می‌شوند؛ یعنی هم تأثیرگذارند و هم تأثیرپذیر و نقششان به واسطه پیوند با سایر متغیرها اهمیت می‌یابد. ساختار ترسیم‌شده نشان می‌دهد که:

- الگوی تأثیرگذاری میان عوامل، یکدست و متقارن نیست.
- عوامل محرک مانند (F2) در رأس تحولات قرار دارند.
- عوامل پیامدی مانند (F3) در معرض موج‌های ناشی از تحولات راهبردی هستند.
- عوامل میانی، نقش «تعدیل‌کننده» و «پیش‌ران وابسته» را ایفا می‌کنند.

نمودار شماره ۲۰: اهمیت کلی عوامل

منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار شماره ۳ به بررسی شاخص اهمیت کلی (D+R) می‌پردازد که در واقع حاصل جمع تأثیرگذاری (D) و تأثیرپذیری R هر عامل است. این شاخص بیانگر وزن نسبی هر عامل در ساختار کلی شبکه روابط علی است و به عبارت دیگر مشخص می‌کند که کدام متغیرها بیشترین حضور و فعالیت را در میان کنش‌های میان عوامل دارند. بر اساس یافته‌ها، عامل F2 با امتیاز ۳.۹۱ بالاترین اهمیت کلی را دارد. این داده به وضوح نشان می‌دهد که F2 نه تنها یکی از مؤثرترین محرک‌ها در ساخت نظام امنیتی جدید است، بلکه به شدت نیز با سایر عوامل درگیر است. این ویژگی آن را در موقعیت یک «ابر پیشران» قرار می‌دهد که نقش راهبردی در تحول نظام امنیتی منطقه ایفا می‌کند. در رتبه‌های بعدی F6 شکل‌گیری روابط سیاسی و دیپلماتیک جدید منطقه‌ای و F5 ایجاد بلوک اقتصادی ضد ایرانی قرار دارند. این عوامل نیز از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری قابل توجهی برخوردارند و می‌توانند به عنوان محرک‌های ساختاری و واسط‌های سیاسی-اقتصادی شناخته شوند که با هدایت یا مهار آن‌ها می‌توان بر مسیر تحولات امنیتی اثر گذاشت. از سوی دیگر، عواملی مانند F3 توسعه روابط اقتصادی مشترک و F4 تقویت جبهه مقاومت با اهمیت کلی پایین‌تر، بیشتر در جایگاه متغیرهایی هستند که باید نسبت به آن‌ها راهبردی واکنش‌گرا

اتخاذ کرد؛ چراکه این متغیرها عمدتاً تابع شرایط محیطی و تصمیمات بازیگران کلیدی تر هستند. تحلیل شاخص D+R از دیدگاه نظریه «مجموعه امنیتی منطقه‌ای» باری بوزان نیز قابل بررسی است. بر اساس این نظریه، میزان حضور و نقش آفرینی یک عامل در شبکه امنیتی منطقه‌ای، تابع میزان اثرپذیری آن از سایر کنشگران است. در این نمودار F2 بیشترین تعامل علی را با سایر متغیرها دارد که می‌توان آن را مصداق روشنی از مرکزیت این عامل در مجموعه امنیتی غرب آسیا پس از پیمان ابراهیم دانست.

بحث

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد نظم امنیتی در حال تکوین در غرب آسیا نه بر اساس الگوی سلسله‌مراتبی کلاسیک بلکه بر پایه شبکه‌ای از روابط نامتقارن شکل گرفته است. در این معماری جدید، عامل F2 (تقویت همکاری نظامی-امنیتی) به عنوان گره مرکزی عمل می‌کند، اما این مرکزیت به معنای کنترل مطلق نیست، بلکه نشان‌دهنده موقعیت ساختاری ویژه در شبکه روابط است. تحلیل روابط علی نشان می‌دهد که عوامل میانی (F5 و F6) نه صرفاً تابع منطق قدرت، بلکه تابع سازوکارهای تعدیل‌کننده در شبکه روابط هستند. این عوامل به عنوان مؤلفه‌های انعطاف‌پذیر شبکه عمل کرده و قابلیت بازتوزیع قدرت در شبکه را دارا می‌باشند. چنین الگویی فراتر از تقلیل‌گرایی نظریه‌های کلاسیک، رویکرد سیستمی پیچیده را برای تحلیل روابط بین‌الملل طلب می‌کند. همچنین شبکه علی‌شناسایی شده نشان می‌دهد که تغییر در گره‌های میانی (F1, F5, F6) می‌تواند اثرات غیرخطی و غیرمستقیم بر کل سیستم داشته باشد. این ویژگی، تحلیل‌های مبتنی بر رابطه خطی علت-معلولی را به چالش می‌کشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که نظم امنیتی منطقه نه محصول کنش‌های مجزا، بلکه برآیند تعامل پویای شبکه‌ای عوامل مختلف است. این پژوهش نشان می‌دهد که درک تحولات امنیتی منطقه مستلزم گذر از چارچوب‌های نظری کلاسیک و اتخاذ رویکردی شبکه‌محور و پیچیدگی‌بنیاد است.

این پژوهش از یک سو برآیند کلی تحلیل شبکه علی است که اصول بنیادین نظریه مجموعه امنیتی باری بوزان را تصدیق می‌کند. شناسایی الگوی قطبی شدن حول محور F2

(ائتلاف امنیتی اسرائیل-کشورهای عربی) در برابر قطب F4 (جبهه مقاومت)، نمونه‌ای عینی از دوقطبی شدن درون منطقه‌ای است که بوزان آن را شرط تشکیل یک مجموعه امنیتی می‌داند. هر چند تلاش شده تا با کمی‌سازی این روابط، درجه و جهت تأثیرگذاری هر قطب را مشخص ساخته است. همچنین در حالی که واقع‌گرایی ساختاری بر نقش محوری دولت‌ها و منطق بقا در شرایط آنارشی تأکید می‌ورزد، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در نظم امنیتی نوپدید غرب آسیا، قدرت، ماهیتی چندبعدی و شبکه‌ای یافته است. عامل F6 (روابط سیاسی-دیپلماتیک جدید) اگرچه در نهایت در خدمت افزایش قدرت ملی بازیگران است، اما از منطق رابطه‌ای و ارتباطی تبعیت می‌کند که در چهارچوب‌های نظریه واقع‌گرایی به حاشیه رانده می‌شود. این یافته، نیاز به بازتعریف قدرت در عصر پیچیدگی را گوشزد می‌کند.

از سوی دیگر روشی نظام‌مند برای تحلیل پویایی‌های کلان از طریق سنجش روابط خرد ارائه می‌دهد. روش دیمتل با آشکارسازی زنجیره‌های علی، نشان می‌دهد که چگونه تصمیم‌های راهبردی در سطح واحدهای سیاسی (مانند انعقاد پیمان ابراهیم) می‌تواند ساختار کلی نظم منطقه‌ای را دگرگون سازد. این نگاه، شکاف تحلیلی بین سطح خرد و کلان در مطالعات روابط بین‌الملل را تا حدی پر می‌کند. بنابراین می‌توان گفت در حالی که پژوهش‌های پیشین اغلب به توصیف ایستای موازنه قوا یا مجموعه‌های امنیتی بسنده کرده‌اند، اما خروجی مدل دیمتل در این پژوهش، یک سامانه پویا از روابط را ترسیم می‌کند که در آن تغییر در یک متغیر، می‌تواند امواجی زنجیره‌ای در کل سیستم ایجاد کند. این نگاه پویا، امکان آینده‌پژوهی فعال (و نه صرفاً پیش‌بینی منفعل) را در اختیار سیاست‌گذاران قرار می‌دهد.

همچنین سناریوی "تداوم وضع موجود" که به عنوان محتمل‌ترین سناریو در این پژوهش شناسایی شده است، تنها یک وضعیت ایستا نیست، بلکه بیانگر پویایی خاصی در مناسبات منطقه‌ای است. این سناریو تجلی عینی تعامل پیچیده بین تغییر و ثبات در نظم بین‌الملل است، آنگونه که در مکتب واقع‌گرایی ساختاری کنت والتز تبیین شده است. در این چارچوب، هرگونه تغییر در سطح خرد (رفتار بازیگران) در نهایت توسط ساختار

آنارشیک سیستم به سمت باز تولید وضعیت پیشین هدایت می شود. بنابراین در شرایطی که بازیگران منطقه ای از یکسو با فرصت های همکاری جدید و از سوی دیگر با تهدیدهای امنیتی فزاینده روبرو هستند، انتخاب عقلانی آنان در کوتاه مدت، نه تغییر بنیادین بلکه تداوم راهبردهای آزموده شده است. این دقیقاً همان منطق بقا است که والتز آن را محرک اصلی رفتار دولتها در سیستم آنارشیک می داند. در نتیجه عامل F2 (تقویت همکاری نظامی-امنیتی) در این سناریو، نه یک انتخاب مطلوب، بلکه پاسخی ضروری به شرایط ساختاری حاکم بر منطقه است.

یکی از محدودیت های مفهومی (عمدی) در این پژوهش عدم توجه به نقش برخی از کشورهای منطقه (مانند قطر و ترکیه) بود که این موضوع به چند دلیل رخ داده است. دلیل اول این است که گنجاندن تمام بازیگران منطقه به پیچیدگی غیرقابل مدیریت مدل می انجامید. دلیل دوم که می توان به آن اشاره کرد این است که در چارچوب نظری پژوهش (واقع گرایی و بوزان)، این بازیگران در حاشیه منظومه امنیتی مرکزی قرار دارند. دلیل سوم اینکه بازیگران، بر اساس میزان اثرگذاری مستقیم بر پویایی پیمان ابراهیم انتخاب شدند. بنابراین می توان اینگونه بیان کرد که ترکیه و قطر اگرچه بازیگران مهمی هستند، اما در هسته مرکزی تحولات مربوط به پیمان ابراهیم قرار ندارند و نقش این بازیگران بیشتر میانجی گرایانه است تا قطب سازی کننده.

جمع بندی تجزیه و تحلیل داده ها

تحلیل داده های به دست آمده از پرسش نامه و پردازش آن ها بر پایه روش دیمتل نشان می دهد که نظم امنیتی در حال تکوین منطقه غرب آسیا، واجد ساختاری شبکه ای و غیرمبتقارن است. در این ساختار، برخی عوامل در محدوده مرکزی و محرک قرار گرفته اند، در حالی که برخی دیگر بیشتر در موقعیت عوامل پیامدی یا متأثر قرار دارند. نخستین و مهم ترین یافته تحلیلی، برجستگی نقش عامل تقویت همکاری نظامی-امنیتی میان رژیم صهیونیستی و دولت های عربی (F2) است. این عامل، با بالاترین میزان تأثیرگذاری خالص و اهمیت کلی، در تمامی شاخص های دیمتل در جایگاه نخست قرار دارد. ویژگی های

یادشده این عامل را در مقام یک «ابر پیشران راهبردی» معرفی می‌کند؛ عاملی که می‌تواند توازن قوا، الگوی اتحادها و جهت‌گیری امنیتی کشورهای منطقه را به شدت تحت تأثیر قرار دهد.

از سوی دیگر، عواملی چون توسعه روابط تجاری-اقتصادی مشترک (F3) و تقویت جبهه مقاومت (F4) نقش کمتری در تأثیرگذاری مستقیم دارند و بیشتر تابع تحولات کلان امنیتی و تصمیمات بازیگران کلیدی هستند. جایگاه این عوامل در بخش پایین نمودار پراکندگی علی، مؤید ماهیت پیامدی و واکنشی آنهاست.

نکته قابل توجه آن است که برخی عوامل میانی مانند ایجاد بلوک اقتصادی ضد ایرانی (F5) و شکل‌گیری روابط سیاسی-دیپلماتیک جدید در منطقه (F6) دارای نقش خالص نزدیک به صفر ولی اهمیت کلی بالا هستند. این وضعیت نشان می‌دهد که این عوامل، هم تحت تأثیر قرار می‌گیرند و هم قابلیت اثرگذاری دارند. از این رو، می‌توان آنها را واسط‌های ساختاری یا پیشران‌های دوسویه در نظر گرفت که جایگاهشان بسته به جهت‌گیری راهبردی کشورها، قابلیت تغییر دارد.

از منظر نظری، این یافته‌ها با نظریه مجموعه امنیتی منطقه‌ای باری بوزان سازگار است. این نظریه بیان می‌دارد که امنیت منطقه‌ای نه تنها از طریق قدرت‌های فرامنطقه‌ای، بلکه توسط الگوی کنش و واکنش درون بازیگران منطقه‌ای بازتولید می‌شود. در این تحلیل، نظم در حال شکل‌گیری غرب آسیا را می‌توان یک مجموعه امنیتی ناپایدار با محوریت رژیم صهیونیستی و کشورهای عربی دانست که با ایجاد ائتلاف‌های جدید امنیتی و اقتصادی، در پی تحدید موقعیت راهبردی بازیگران رقیب همچون ایران و جبهه مقاومت است.

این داده‌ها نشان داد که نه تنها پیشران‌ها در کدام موقعیت شبکه‌ای قرار دارند، بلکه چارچوب مناسبی برای ورود به تحلیل‌های آینده‌پژوهانه فراهم ساخت. سناریوهای آتی باید بر مبنای پیشران‌های کلیدی همچون (F2) و (F6) طراحی شوند، چراکه این عوامل بیشترین تأثیر را بر جهت‌گیری نظم امنیتی منطقه‌ای در سال‌های آینده خواهند داشت.

نتیجه گیری

منطقه غرب آسیا پس از پیمان ابراهیم کماکان به سمت واگرایی حرکت می کند. به گونه ای که ایجاد روابط جدید بین رژیم صهیونیستی و کشورهای عربی منجر به تضعیف بیش از پیش نظم سنتی موجود گردیده و نظم جدیدی در حال ظهور و بروز است. این پیمان که به دنبال مشروعیت بخشی به روابط بین رژیم صهیونیستی و اعراب از طریق برقراری روابط گسترده در حوزه های مختلف (نظامی-امنیتی، سیاسی-دیپلماتیک، اقتصادی-تجاری و فناوری) و گسترش نفوذ خود در بین کشورهای مختلف می باشد، قطعاً نظم سنتی منطقه را به چالش کشیده و نظم جدیدی را پایه ریزی می کند. برخی از قدرت های منطقه ای در تلاش هستند تا با استفاده از برقراری و توسعه روابط، با رژیم صهیونیستی به همگرایی برسند. در مقابل ایران و اعضای جبهه مقاومت همانند گذشته به سمت واگرایی و موقعیت تقابلی با این رژیم پیش می روند. بر پایه شواهد موجود و یافته های این پژوهش، آینده نظم امنیتی منطقه غرب آسیا نه به سوی ثبات و همگرایی، بلکه به سوی واگرایی ساختاری، امنیت زدایی بلندمدت و تشدید رقابت بین قدرت ها به منظور استقرار نظم مد نظر خود در حرکت است. بررسی پیشران های بحران زا و الگوهای بلوک بندی قدرت در منطقه خاورمیانه نشان می دهد که امکان تغییر بنیادین در نظم امنیتی این منطقه و گذار به یک نظم جدید دست کم در افق زمانی کوتاه مدت واقع بینانه نیست. در میان سناریوهای قابل تصور، محتمل ترین و واقع گرایانه ترین مسیر پیش رو، تداوم وضع موجود است.

در خصوص محدودیت های پژوهش باید به دو نکته مهم تاکید کنیم: اول اینکه حجم کم نمونه و به خصوص عدم امکان استفاده از صاحب نظران و پژوهشگران خارجی احتمال سوگیری را افزایش می دهد و دوم اینکه در تمامی پژوهش های آینده پژوهانه به هر حال عدم قطعیت یکی از مسائل اساسی است که باید در نظر گرفته شود. به نظر نگارندگان به منظور تحقق اهداف عالیه نظام و تامین و تضمین منافع ملی، لازم است جمهوری اسلامی ایران اقداماتی را در زمینه های گوناگون سیاسی، اقتصادی، امنیتی و نظامی در سطح منطقه ای و بین المللی انجام دهد که در ذیل به برخی از آنها اشاره می شود:

- بازطراحی راهبرد محور مقاومت: به این صورت که ایران باید راهبرد محور مقاومت را از حالت صرفاً نظامی و بازدارنده به مدلی ترکیبی (بازدارندگی + مشروعیت سیاسی + توسعه اجتماعی) ارتقا دهد تا بتواند با بلوک‌سازی عربی-صهیونیستی مقابله مؤثر کند. همچنین تقویت نهادهای حکمرانی در کشورهای همسو با محور مقاومت (لبنان، عراق، یمن و...) موجب افزایش پایداری نفوذ راهبردی ایران در این کشورها خواهد شد.

- تقویت توان دفاعی غیرمتقارن در برابر پیمان‌های امنیتی جدید: در پاسخ به همکاری‌های امنیتی رژیم صهیونیستی و اعراب (مانند سامانه‌های پدافندی مشترک) جمهوری اسلامی ایران باید ظرفیت‌های پهبادی، پدافندی و جنگ سایبری خود را در سطح منطقه‌ای بازتعریف و هم‌راستا سازد.

- دیپلماسی منطقه‌ای و چندجانبه‌گرایی از طریق تلاش برای ایجاد و تقویت طرح‌های امنیت دسته جمعی با مشارکت کشورهای منطقه. این قبیل ابتکارها می‌تواند به عنوان ابزار مشروع‌سازی منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران در برابر پیمان ابراهیم استفاده شود. تقویت دیپلماسی چند لایه با دولت‌های عربی نیز می‌تواند با تفکیک کشورهای عربی و مسلمان حامی پیمان ابراهیم با کشورهایی که با این پیمان و عادی‌سازی روابط با رژیم صهیونیستی مخالف هستند، شکاف‌هایی را در محور عربی-عربی به وجود آورد.

- تقویت راهبردهای اقتصادی و ژئوپولیتیک: جمهوری اسلامی ایران بایستی نسبت به اجرای واقعی و عملیاتی هر چه سریع‌تر کریدورهای ترانزیتی طراحی شده (مانند کریدور شمال-جنوب) در برابر پروژه‌هایی که سعی در دور زدن ایران دارند (مانند آیمک) ایستادگی کند. انعقاد قراردادهای بلندمدت انرژی با کشورهای اوراسیا، شرق آسیا و آفریقا و توسعه روابط با هند، چین، روسیه، ترکیه و عراق در حوزه انرژی باید اولویت یابد. این امر می‌تواند به عنوان یک ابزار چانه‌زنی در برابر بلوک امنیتی-اقتصادی پیمان ابراهیم مورد استفاده قرار گیرد.

- استفاده از ظرفیت دیپلماسی عمومی: جمهوری اسلامی ایران باید از ابزارهای رسانه‌ای و فرهنگی برای بازتعریف تهدید رژیم صهیونیستی و تقویت همبستگی ملت‌ها در برابر این تهدید بهره‌گیرد. تأکید بر مسئله فلسطین به خصوص در بازه زمانی کنونی که اقدامات

آینده پژوهی نظم امنیتی منطقه غرب آسیا در فضای ... ۱۷۳

جنایت آمیز رژیم صهیونیستی در حق مردم مظلوم غزه موجب گسترش خشم و انزجار ملت‌های مختلف گردیده است در این عرصه ضروری می‌باشد.

منابع

- آدمی، علی، رسولی، ابراهیم (۱۴۰۴). «تاثیر توافق ابراهیم بر الگوی دوستی و دشمنی در مجموعه امنیتی غرب آسیا». *مجله مطالعات کشورها*، ۳(۱).
- آقاجانی، پوریا، اشرفی، اکبر، توحیدفام، محمد (۱۴۰۱). «پیمان ابراهیم، کنش فعال ایران در غرب آسیا و مداخله فرا منطقه‌ای ایالات متحده». *علوم سیاسی*، شماره ۹۹.
- بوزان، باری؛ ویور، آلی (۱۳۹۲). *چارچوبی تازه برای تحلیل امنیت (چاپ سوم)*. ترجمه علیرضا طیب، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- ترکاشوند، محمدجلال، مهدیان، حسین، جهانی‌راد، حجت‌الله، کلاترنیا، سید محمد (۱۴۰۳). «پیامدهای امنیتی پیمان ابراهیم بر راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران». *فصلنامه راهبرد دفاعی*، شماره ۸۵.
- تیشه یار، ماندانا (۱۳۸۲). *چرا ارتش‌ها کوچک می‌شوند؟* تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- تیشه یار، ماندانا (۱۳۹۱). *آینده پژوهی در مطالعات استراتژیک (چاپ دوم)*. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- شوارتز، پتر (۱۳۸۶). *هنر دورنگری*، ترجمه عزیز علیزاده، تهران: انتشارات موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.
- صفایی، محمدحسین (۱۴۰۱). *پیمان ابراهیم و ژئوپلیتیک غرب آسیا (چاپ اول)*. تهران: نشر فرهیختگان دانشگاه.
- علیزاده، احمد (۱۳۸۲). *مطالعه موردی تجربه چهار کشور در زمینه حرفه‌ای کردن ارتش*. تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- کاتزنشتاین، پتر (۱۳۹۹). *فرهنگ امنیت ملی: منجارها و هویت در سیاست جهانی جلد دوم (چاپ دوم)*. ترجمه محمدهادی سمتی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- متقی، ابراهیم و معینی، امین (۱۴۰۰). «هویت‌گرایی و نظم منطقه‌ای خاورمیانه». *فصلنامه روابط خارجی*، ۱۳(۴).
- متقی، ابراهیم و معینی، امین (۱۴۰۲). «نظم منطقه‌ای خاورمیانه؛ بستری برای تبیین سیاست امنیتی جمهوری اسلامی ایران». *فصلنامه آفاق امنیت*، شماره ۶۲.

- نجفی، شهلا، زیبایی، مهدی (۱۴۰۲). «ایالات متحده و مهار کنشگری منطقه‌ای ایران در پرتو توافق ابراهیم». *مطالعات سیاسی جهان اسلام*، ۱۲(۱).
- والث، استفان (۱۴۰۲). *ریشه‌های اتحادها* (چاپ اول). ترجمه زهرا زمردی انباجی و علی اسمعیلی اردکانی، تهران: موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران.
- هاشمی موحد، پوریا (۱۴۰۱). «پیمان ابراهیم و معادلات امنیتی خاورمیانه». *ماهنامه علمی امنیت اقتصادی*، ۱۰(۱۱).

References

- Benstead, Lindsay (2023). "Civil society, insecurity and Arab support for normalization with Israel: Contextualizing the Abraham Accords", *Mediterranean Politics*, 28(4).
- Bowen, Yi (2021). *Factors Contributing to The Signing of The Abraham Accords*. BCP Social Sciences & Humanities, Vol 14.
- Buzan, Barry & Weaver, Ole. (2003). *Regions and Powers, The Structure of International Security*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Buzan, Barry (1983). *People, States, and Fear*, Brighton: Wheatsheaf.
- Linklater, A & Suganami, H (2006). *The English School of International Relations: A Contemporary Reassessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Santini, Ruth Hanau (2017). "A New Regional Cold War in the Middle East and North Africa: Regional Security Complex Theory Revisited", *the International Spectator*, 52(4).
- Schwartz, Peter (1991). *The Art of the Long View*. New York: Doubleday.
- Walt, S.M (1991). *The Renaissance of Security Studies*. *International Studies Quarterly* 35 (2), pp 218–219.

Translated References into English

- Adami, Ali, Rasouli, Ebrahim (2025). "The Impact of the Abraham Accords on the Pattern of Friendship and Enmity in the West Asian Security Complex". *Journal of Country Studies*, 3(1). [In Persian]
- Aghajani, Pouria, Ashrafi, Akbar, Tohidfam, Mohammad (1401). "The Abraham Accords, Iran's Active Action in West Asia and the Transregional Intervention of the United States". *Political Science*, No. 99. [In Persian]

- Alizadeh, Ahmad (2003). *A case study of the experience of four countries in the field of professionalizing the army*. Tehran: Research Center of the Islamic Consultative Assembly. [In Persian]
- Buzan, Barry; Weaver, Oli (1392). *A New Framework for Security Analysis* (3rd edition). Translated by Alireza Tayyeb, Tehran: Institute for Strategic Studies. [In Persian]
- Hashemi Movahed, Pouria (1401). "The Pact of Abraham and the Security Equations of the Middle East." *Monthly Journal of Economic Security*, 10(11). [In Persian]
- Katzenstein, Peter (2019). *The Culture of National Security: Norms and Identity in Global Politics*, Volume 2 (Second Edition). Translated by Mohammad Hadi Samati, Tehran: Institute for Strategic Studies. [In Persian]
- Mottaqi, Ebrahim and Moeini, Amin (2011). "Identitarianism and the Regional Order of the Middle East." *Quarterly Journal of Foreign Relations*, 13(4). [In Persian]
- Mottaqi, Ebrahim and Moeini, Amin (2013). "The Middle East Regional Order; A Context for Explaining the Security Policy of the Islamic Republic of Iran." *Afaq Al-Nemhet Quarterly*, No 62. [In Persian]
- Najafi, Shahla, Zibiyeh, Mehdi (2013). "The United States and Containment of Iran's Regional Activism in the Light of the Abraham Accords." *Political Studies of the Islamic World*, 12(1). [In Persian]
- Safaei, Mohammad Hossein (1401). *The Pact of Abraham and the Geopolitics of West Asia* (First Edition). Tehran: University Scholars Publication. [In Persian]
- Schwartz, Peter (2007). *The Art of Foresight*, translated by Aziz Alizadeh, Tehran: Defense Industries Educational and Research Institute Publications. [In Persian]
- Tisheyar, Mandana (2003). *Why are armies getting smaller?* Tehran: Research Center of the Islamic Consultative Assembly. [In Persian]
- Tisheyar, Mandana (2012). *Futures Studies in Strategic Studies* (2nd edition). Tehran: Strategic Studies Research Institute. [In Persian]
- Torkashvand, Mohammad Jalal, Mahdian, Hossein, Jahanirad, Hojatollah, Kalantarnia, Seyyed Mohammad (1403). "Security Consequences of the

Abraham Pact on the Defense Strategies of the Islamic Republic of Iran".
Defense Strategy Quarterly, No 85. [In Persian]

Walt, Stephen (1402). *The Origins of Alliances* (First Edition). Translated
by Zahra Zomordi Anbaji and Ali Esmaili Ardakani, Tehran: Abrar
Cultural Institute for International Studies and Research, Tehran. [In
Persian]

استناد به این مقاله: عباس زاده فتح آبادی، مهدی و خسروی، محمدجواد. (۱۴۰۴). آینده پژوهی نظم امنیتی منطقه
غرب آسیا در فضای دیپلماسی پس از پیمان ابراهیم بر اساس روش پیتر شوارتز. *تعاملات دیپلماتیک*، ۳ (۱۰)،
e236404، ۱۱۷ - ۱۷۶.

doi: 10.22034/dpiq.2025.545627.1051

The *Diplomatic Interactions Research Quarterly* is licensed under a
Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License